

FLAGA

BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

- **Weksylogiczna historia i geografia Zjednoczonych Emiratów Arabskich**
- **Niezwykłe losy jednego sztandaru armii Księstwa Warszawskiego i dwóch parochetów**
- **Flagi na pocztówkach**

Od Redakcji

W czterdziestym drugim numerze Biuletynu prezentujemy artykuły Jacka Skorupskiego „Weksylologiczna historia i geografia Zjednoczonych Emiratów Arabskich”, Jacka Jaworskiego „Niezwykłe losy jednego sztandaru armii Księstwa Warszawskiego i dwóch parochetów” oraz Jerzego Wrony „Flagi na pocztówkach”. Przedstawiamy również kilka nowości wydawniczych.

Cały czas zachęcamy do odwiedzania naszego profilu na Facebooku:
<https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylologiczne/?fref=ts>

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru.

~*~

In the forty-second issue of the Bulletin, we present Jacek Skorupski's article "Vexillological history and geography of the United Arab Emirates", Jacek Jaworski's "The extraordinary fate of the single banner of the Duchy of Warsaw's army and two parochets" and Jerzy Wrona's "Flags on postcards". We also present some new releases.

As always we encourage you to visit our Facebook page:
<https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylologiczne/?fref=ts>

We wish you a nice reading.

Krzysztof Jasiński

Na pierwszej stronie: 4000 flag Zjednoczonych Emiratów Arabskich umieszczonych na Kite Beach w Dubaju w 2017 roku. Fot. gulfnews.com

Na ostatniej stronie: Okładki książek „Orzeł Biały. Dzieje Hebu Polski” i „Orzeł Biały. Studia nad herbem Polski”.

FLAGA
Biuletyn Polskiego
Towarzystwa
Weksylologicznego
ISSN 1509-2429
Numer 42(66)
lipiec-wrzesień 2024
Ukazuje się od
stycznia 1999 r.

Redaktor i wydawca
Krzysztof Jasiński
Tłumaczenie tekstów
Karolina Jasińska

Adres redakcji
ul. Gromadzka 4 lok. 23
15-769 Białystok
tel. +48 606 404 672
biuro@weksylogia.pl

Polskie Towarzystwo
Weksylologiczne
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
tel. +48 606 404 672
+48 504 191 493
biuro@weksylogia.pl

Zarząd Główny PTW
Krzysztof Jasiński
Prezes
Andrzej Bełłowski
Wiceprezes
Marek Kwiecień
Wiceprezes
Wojciech Szczerba
Sekretarz Zarządu
Zbigniew Kordula
Skarbnik

Redakcja nie ponosi
odpowiedzialności za opinie
autorów zawarte w tekstach.
Wszelkie prawa zastrzeżone,
przedruk i kopiowanie
fragmentów lub całości
jedynie za zgodą wydawcy.

Spis Treści

Weksylologiczna historia i geografia
Zjednoczonych Emiratów Arabskich **4**
Jacek Skorupski

Niezwykłe losy jednego sztandaru armii
Księstwa Warszawskiego i dwóch parochetów **36**
Jacek Jaworski

Flagi na pocztówkach **38**
Jerzy Wrona

Nowości wydawnicze **59**

Weksylologiczna historia i geografia Zjednoczonych Emiratów Arabskich

WPROWADZENIE

Wszystko zaczęło się od mapy, której wycinek pokazuję poniżej. Jest to fragment mapy Azji Południowo-Zachodniej z Małego Atlasu Świata wydanego przez Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych w 1961 r., mojego pierwszego atlasu geograficznego.

Ryc. 1. Mapa z Małego Atlasu Świata, wyd. PPWK z 1961 r.

Wschodnia część Półwyspu Arabskiego stała się dla mnie wówczas, gdy miałem 10 lat, najbardziej tajemniczym zakątkiem świata. Nie wiedziałem i nikt nie potrafił mi wyjaśnić, dlaczego granice Omanu el-Mutasali urywały się zaraz za wybrzeżem? I czym ten el-Mutasali różnił się od pobliskiego Omanu? Na północ od Szardży cypel półwyspu był odcięty granicą państwową. Do kogo należało to terytorium? A do tego w przedwojennym atlasie Eugeniusza Romera, który był w naszym domu, ten teren podpisany był, jako Wybrzeże Rozbójnicze i miał wyraźnie pokazane granice lądowe.

Ryc. 2. Mapa z Powszechnego Atlasu Świata Eugeniusza Romera, Książnica "Atlas", Lwów-Warszawa 1934 r.

Po ponad 60 latach dotarłem niedawno w to tajemnicze miejsce. I ten wyjazd zainspirował mnie do napisania artykułu, w którym próbuję podzielić się swoją wiedzą na temat flag używanych w ciągu ostatnich dwóch stuleci w tym regionie. Aby przybliżyć weksylologiczną historię i współczesność przedstawiłem w ogólnym zarysie tło historyczne i geograficzne

nopolityczne, bez którego rozszyfrowanie poszczególnych flag byłoby niemożliwe.

Informacje historyczne zaczerpnąłem głównie z książki prof. Jerzego Zdanowskiego *Historia Arabii Południowej*¹. Źródłem informacji o flagach, godłach i innych symbolach były między innymi materiały dostępne poprzez Internet, a pochodzące z licznych muzeów i bibliotek. Wiele informacji można uzyskać z oficjalnych stron internetowych, zarówno Zjednoczonych Emiratów Arabskich, jak i poszczególnych emiratów.

Znaczna część materiałów źródłowych pochodzi z moich zbiorów. Dotyczy to zwłaszcza literatury weksylologicznej, ale także informacji współczesnych, które uzyskałem podczas wyjazdu do ZEA w lutym 2024 r.

TŁO HISTORYCZNE

Zatoka Perska od odkrycia drogi morskiej do Indii do połowy XVIII wieku

Tereny leżące nad Zatoką Perską znalazły się w kręgu zainteresowań Europejczyków na początku XVI w. w związku z poszukiwaniami nowych dróg do Indii. Przez cały wiek XVI dominującą rolę w żegludze wzdłuż wybrzeży Półwyspu Arabskiego, w tym Zatoki Perskiej, odgrywali Portugalczycy. Alfonso de Albuquerque w 1507 r. zdobył m.in. Khor Fakkan (obecnie port w ZEA, w emiracie Szardża nad Zatoką Omańską) oraz Dżulfar (nad Zatoką Perską), na miejscu którego zbudowana została później Ras al-Chajma. Główna faktoria portugalska znajdowała się na wyspie Ormuz u brzegów Persji, w strategicznej cieśninie pomiędzy Zatoką Perską a Zatoką Omańską.

Na początku XVII w. rywalem Portugalii w Zatoce Perskiej stała się Persja. W 1602 r. wyparła ona Portugalczyków z Bahrajnu, a w 1620 r. z Dżulfaru. W tym samym czasie na rynek perski stopniowo zaczęła wchodzić Anglia. W 1622 r. połączone siły persko-angielskie zdobyły portugalską placówkę w Ormuzie. Zapoczątkowało to dalsze zwiększenie wpływów angielskich z całej zatoce. Przez cały wiek XVII Anglicy konkurowali z Holendrami, którzy w połowie wieku przejęli kontrolę nad żeglugą w Zatoce Perskiej. Anglicy jednak stopniowo umacniali swą pozycję w zatoce, zwłaszcza w Persji, co wiązało się z dokonującym się w tym czasie brytyjskim zajęciem Indii. Holendrzy wycofali się z Zatoki Perskiej w połowie XVIII w. Odtąd żegluga towarowa w tym rejonie była całkowicie zdominowana przez statki angielskie. Faktyczny monopol na handel miała Kompania Wschodnioindyjska, a gros jej przewozów handlowych w tym rejonie odbywało się między portami w zatoce a Indiami.

1. Zdanowski J., Historia Arabii Południowej, Ossolineum, Wrocław 2008 r.

Pomiędzy ekspansją Portugalii, a ekspansją Anglii i Holandii istniały istotne różnice. Chociaż obie miały na celu osiągnięcie zysków, ich podejścia były zupełnie odmienne. Portugalczycy preferowali bezpośrednią kontrolę nad źródłami zysków. Ze względu na rabunkowy charakter ich ekspansji, nie mogli liczyć na współpracę z miejscowymi mieszkańcami. Portugalczycy prowadzili ekspansję za pośrednictwem państwa, podczas gdy Anglicy i Holendrzy korzystali z kompanii handlowych. Holendrzy i Anglicy koncentrowali się na organizacji dostaw towarów z Zatoki Perskiej do metropolii. Dostawy na lokalne rynki były traktowane jako wyprawy handlowe, gdzie towary sprowadzane do regionu Zatoki Perskiej były wymieniane na produkty pożądane w metropoliach. Taki model wymagał utrzymania placówek handlowych i nawiązywania dobrych relacji z lokalnymi władcami.

Jednak w drugiej połowie XVIII w. poważnym problemem dla handlu w omawianym rejonie stał się rozbój na morzu. Zajmowali się tym lokalni szejkwowie z arabskiego i perskiego wybrzeża, między innymi plemię Kasimi z arabskiego brzegu we wschodniej części Zatoki Perskiej. Wydarzenia te zmusiły Kompanię Wschodnioindyjską do eskortowania statków handlowych i zapoczątkowały okres bezpośredniej ingerencji władz brytyjskich w regionie. W tym czasie przyjęła się też praktyka pływania lokalnych szyprów - za zgodą Anglików i za odpowiednią opłatą - pod banderą brytyjską dla ochrony przed piratami. O skali żeglugi w tym rejonie świadczą liczby dotyczące ilości statków w niektórych portach. Pływający do Zatoki oraz do Indii kupcy z Maskatu mieli ponad 200 dużych statków, na Bahrajnie było ich ponad 40, a w Kuwejcie ponad 30. Setki statków należały do Brytyjczyków i Hindusów.

Ryc. 3. Dau - typowy statek używany w Arabii i Persji. <https://commons.wikimedia.org/>

Konflikty na morzu od połowy XVIII wieku do lat dwudziestych XIX wieku

Na południowym wybrzeżu Zatoki Perskiej od nasady półwyspu Katar do przylądka Musandam znajdowało się kilka portów rybackich, które były jednocześnie osadami handlowymi. Pierwszym od zachodu było Abu Zabi. Po odkryciu w tej osadzie w 1761 r. bogatych źródeł wody w Abu Zabi osiadła część plemienia Banu Jas². Innymi osadami portowymi były Dubaj, Szardża, Adżman, Umm al-Kajwajn, Dżazirat al-Hamra, Ras al-Chajma i Rams.

2. Banu Jas - plemię zamieszkujące od XVIII w. południowe wybrzeża Zatoki Perskiej od Dubaju po rejon Kataru. Z tego plemienia wywodzi się ród Nahyan rządzący Abu Zabi oraz rodzina Al Maktoum władająca Dubajem.

Dubaj zamieszkały był przez blisko 800 mieszkańców z rodu Banu Jasów, a przystań ciągnęła się na przestrzeni ponad 2 km.

Szardża była bardziej ludna. Mieszkało w niej 3,5 tys. osób - głównie z plemienia Kasimich, ale też i z innych grup rodowych. Osada była obwałowana, a w jej porcie cumowało kilkadziesiąt łodzi rybackich. Szejk osady pobierał od każdej jednostki (statku, łodzi) przybijającej do przystani 1-1,5 talaru Marii Teresy³, osiągając w ten sposób roczny dochód sięgający 100 tys. talarów. W Szardży mieszkała niewielka grupa baniansów, czyli muzułmanów pochodzenia indyjskiego, którzy skupowali perły, wyrabiali ozdoby ze złota i pośredniczyli w handlu zbożem.

W Adżmanie mieszkało ok. 1,5 tys. osób z rodu Banu Naimów, a osady Umm al-Kajwajn, Dżazirat al-Hamra, Ras al-Chajma i Rams były podobnej wielkości.

Wszystkie wymienione osady były lokalnymi ośrodkami handlu, gdzie sprzedawano m.in. daktyle oraz ryż a także przystaniami dla poławiaczy pereł, których połów był jednym z istotnych źródeł dochodu w osadach na południowym wybrzeżu Zatoki Perskiej.

Wspomniane już plemię Kasimich na przełomie XVIII i XIX w. miało na arabskim wybrzeżu Zatoki Perskiej rolę dominującą. Ich główną siedzibą była Ras al-Chajma.

Historiografia europejska, a zwłaszcza brytyjska, ostatnich dwóch stuleci jednoznacznie przedstawiała i oceniała działalność Kasimich w Zatoce Perskiej w omawianym okresie. Opisywano ich liczne napady pirackie i rozboje na wodach zatoki. Pisano o grabieżach, rzeziach, handlu niewolnikami. Ofiarami Kasimich padały statki wszystkich bander.

Pod koniec XVIII w. Brytyjczycy zaczęli określać rejon Ras al-Chajmy jako **Wybrzeże Piratów**.

Piracka działalność Kasimich nasiliła się, gdy w latach 1800-1803 całe południowe wybrzeże Zatoki Perskiej dostało się pod władzę wahabitów - ultrakonserwatywnego, fundamentalistycznego odłamu islamu powstałego w połowie XVIII w. w centralnej Arabii. Sojusz z wahabitami ośmielił Kasimich do jeszcze większej aktywności na morzu. W latach 1804-1805 ich ofiarą padło kilka statków Kompanii Wschodnioindyjskiej oraz sułtana Omanu.

W wyniku wspólnej ekspedycji brytyjsko-omańskiej 6 lutego 1806 r. podpisany został przez Brytyjczyków pierwszy układ z Kasimimi, który zobowiązywał ich do przestrzegania pokoju na morzu pod groźbą kary pieniężnej w wysokości 30 tys. talarów Marii Teresy.

Po dwóch latach względnego spokoju w 1808 r. przypadki rozboju na morzu zaczęły się nasilać. Kasimi posiadali około 60 dużych statków i 800 łodzi, na których pływało ponad 19 tys. ludzi. Gdy ofiarami Kasimich padło kilka statków Kompanii Wschodnioindyjskiej, brytyjski gubernator generalny w Indiach podjął decyzję o wysłaniu ekspedycji w celu zniszczenia ich siły morskiej.

Siły ekspedycyjne liczyły 12 okrętów wyposażonych w 192 działa oraz ponad 1400 żołnierzy. 12 listopada 1809 r. rozpoczął się ostrzał Ras al-Chajmy, a następnego dnia bry-

3. Talar Marii Teresy - srebrna moneta bita od 1741 r. w mennicach Cesarstwa Habsburgów, a następnie także w innych krajach, w tym w Wielkiej Brytanii. Uzyskała szczególne znaczenie w handlu z krajami Bliskiego Wschodu i stała się na dziesiątki lat najwiarygodniejszą walutą w świecie arabskim.

tyjska piechota wyszła na ląd. Zdobyto dom szejka i spalono wszystkie okręty i łodzie, które cumowały w porcie.

Ryc. 4. Oddziały brytyjskie lądują w Ras al-Chajmie na ilustracji Johna H. Clarka (1771-1863). <https://commons.wikimedia.org/>

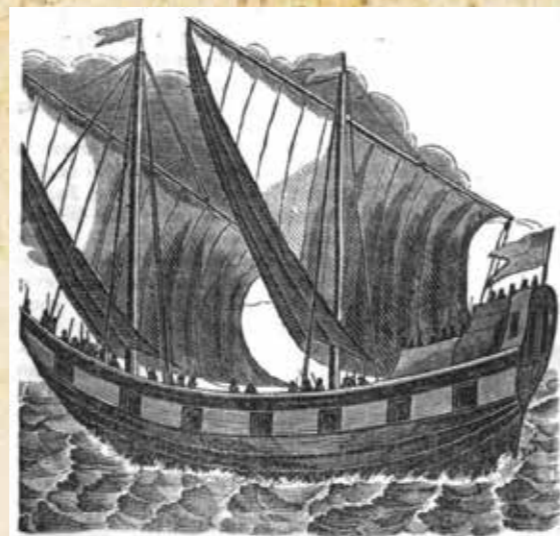
Ryc. 5. Płonąca Ras al-Chajma po brytyjskim ostrzale na ilustracji Johna H. Clarka (1771-1863). <https://commons.wikimedia.org/>

14 listopada Brytyjczycy opuścili Ras al-Khajmę i w ciągu następnych trzech miesięcy płynąc od portu do portu, zarówno po południowej jak i północnej stronie zatoki, niszczyli statki i łodzie oraz odbijali z rąk Kasimich i ich sojuszników forty oraz osady. Po kilkunastu takich akcjach w lutym 1810 r. większość eskadry powróciła do Indii, a kilka okrętów zostało w Zatoce Perskiej i patrolowało jej wody. Z raportów z ekspedycji wynika, że w Szardży i Adżmanie Brytyjczycy nie znaleźli żadnych zacumowanych statków ani łodzi, gdyż miejscowa ludność uprzedzona o zbliżaniu się eskadry wyprowadziła je na otwarte morze.

Ekspedycja brytyjska tylko na krótko osłabiła siły Kasimich. Dość szybko odbudowali oni swoją flotę. W 1814 r. doszło do kolejnego napadu na statek płynący pod brytyjską banderą, a w kolejnych latach rozboje ponownie się nasiliły. W 1817 r. siły Kasimich w Ras al-Chajmie oceniano na 60 dużych statków, z których każdy mógł zabrać od 80 do 300 ludzi, a 40 mniejszych statków było rozproszonych w innych portach. Pod koniec 1817 r. piraci złupili statek pod brytyjską banderą w odległości zaledwie 70 mil od Bombaju. Do pirackiego procederu przyłączył się Bahrajn i zależny od niego Katar. Na bazarach Bahrajnu sprzedawano indyjskie kobiety wzięte do niewoli przez piratów.

W 1818 r. władze brytyjskie w Bombaju rozpoczęły planowanie wyprawy mającej na celu likwidację piractwa w Zatoce Perskiej. Po trwających rok przygotowaniach, w trakcie których planowano nie tylko interwencję zbrojną, ale i przyszłość polityczną Wybrzeża Pirackiego, ekspedycja wyruszyła w listopadzie 1819 roku. Siły liczyły 9 okrętów, 174 działa i ponad 30 tys. żołnierzy. Po ostrzale z morza i walkach na lądzie 10 grudnia zdobyto Ras al-Chajmę, a do końca

stycznia wiele kolejnych portów. Wszędzie niszczone fortyfikacje i palono statki. Wśród zajętych portów znalazły się m. in. Dżazirat al-Hamra, Adżman, Szardża i Dubaj.

Ryc. 6. Statek (dau) Kasimich na XIX-wiecznej rycinie. <https://commons.wikimedia.org/>

Układ z 1820 roku i kolejne traktaty

W efekcie działań brytyjskich szejkwie osad arabskiego wybrzeża podpisali **Ogólny układ o pokoju** (General Treaty of Peace), który zobowiązywał ich do powstrzymania się od rabunku i piractwa na morzu.

Sygnatariuszami traktatu ze strony arabskiej byli władcy sześciu osad (rodów, plemion) z Wybrzeża Pirackiego oraz szejka Bahrajnu.

Traktat zawierał 11 punktów, a jego szejkwie zobowiązali się zaprzestać grabieży i piractwa na lądzie i morzu. Traktat zabraniał handlu niewolnikami i zapewniał Arabom ochronę brytyjską w przypadku napaści na ich osady. Każdy z szejków mógł utrzymywać swojego wysłannika przy rezydencie brytyjskim. Wprowadzono obowiązek posiadania przez każdy statek dokumentów pokładowych umożliwiających jego identyfikację. **Wszystkie statki arabskie miały pływać pod jedną flagą, której wzór opisano i narysowano w traktacie.** Jednostki, na których podniesiono tę flagę, mogły wpływać do wszystkich portów brytyjskich i ich sojuszników oraz prowadzić tam handel.

Traktat spowodował, że piractwo na wodach Zatoki Perskiej ustało na wiele lat. Poważniejsze incydenty zaczęły się zdarzać od roku 1829, ale wówczas Brytyjczycy zdecydowanie interweniowali.

Po 1820 r. władztwo rodu Kasimich nad większością wybrzeża uległo wzmocnieniu. Najsilniejszą pozycję uzyskał szejka Szardży, którego zwierzchność uznał szejka zniszczonej Ras al-Chajmy. Jego zwierzchność uznali też władcy z Dżazirat al-Hamry (sygnatariusza traktatu), Ar-Ramsu (osobnej osady położonej na północ od Ras al-Chajmy) i Umm al-Kajwajnu. Podporządkował on sobie także Adżman, a chwilowy wpływ na Dubaj uzyskał poprzez małżeństwo z siostrą tamtejszego szejka (z rodu Abu Jasów). W 1828 r. odbudowana została Ras al-Chajma. Głównym i praktycznie jedynym przeciwnikiem szejka Szardży i Kasimich na wybrzeżu był w tym

okresie szejka Abu Zabi z rodu Abu Jasów. W 1832 r. szejka Ras al-Chajmy podporządkował sobie Dibbę i Khor Fakkan - porty należące wcześniej do Omanu i położone nad Zatoką Omańską, a w 1833 r. doszło do kilkumiesięcznej wojny między Kasimimi a Banu Jasami z Abu Zabi. Walczący między sobą szejkwie zwracali się często o pomoc do Brytyjczyków, ale ci odmawiali, nie chcąc mieszać się w konflikty wewnętrzne. W 1835 r. doszło, z inicjatywy Wielkiej Brytanii, do spotkania rezydenta brytyjskiego z szejkami Szardży, Dubaju, Adżmanu i Abu Zabi. Zaproponował on podpisanie układu o zawieszaniu w przyszłości działań wojennych w okresie połowów perłopławów, to jest od maja do listopada. Propozycja została przyjęta i został podpisany pierwszy **traktat o rozejmie** (ang. truce). Dał on podstawę do określania od tam Wybrzeża Pirackiego angielskim terminem **Trucial Coast** (dosłownie **Wybrzeże Rozejmowe**⁴).

Kolejne układy podpisywano corocznie, a w 1843 r. m.in. z inicjatywy władcy Szardży, szejka Sultana Ibn Sakra podpisano rozejm 10-letni. Inicjatywa szejka świadczyła o tym, że Kasimi zaczęli wyżej cenić korzyści wynikające ze spokoju w czasie połowów, niż z prowadzenia wojen. Wiązało się to też ze stopniowym słabnięciem dominacji władcy Szardży nad innymi szejkanatami, która w końcu lat czterdziestych faktycznie miała zwierzchność wyłącznie nad Ras al-Chajmą.

Na początku lat pięćdziesiątych XIX w. szejkanaty znad zatoki w dalszym ciągu rywalizowały ze sobą, ale też prowadziły walki z najeźdźcami wahabickimi z wnętrza Półwyspu Arabskiego. W 1853 r. wygasła rozejm podpisany 10 lat wcześniej. Brytyjski rezydent zaproponował przyjęcie nowego, bezterminowego rozejmu i w maju 1853 r. w Szardży podpisano **Wieczysty układ o pokoju (Perpetual Treaty of Peace)**. Szejka Sultana Ibn Sakra podpisał układ w imieniu Szardży i Ras al-Chajmy, a pozostałymi sygnatariuszami byli szejkwie Adżmanu, Umm al-Kajwajnu, Dubaju i Abu Zabi. Nowy traktat po raz pierwszy zawierał zapis, że jego gwarantem jest rząd Wielkiej Brytanii.

Po podpisaniu układu szejkanaty Wybrzeża Rozejmowego przestały być źródłem niepokojów i destabilizacji w Zatoce Perskiej. W brytyjskiej korespondencji dyplomatycznej słowo piracy zaczęło być zastępowane zwrotem *maritime irregularity* (pol. dosłownie *nieprawidłowości na morzu*).

O ile szejkanaty po 1853 r. nie stanowiły zagrożenia dla innych państw Zatoki Perskiej oraz dla Brytyjczyków, to nieustająco toczyły walki między sobą. Konflikty te - z różnym natężeniem trwały do początku lat dziewięćdziesiątych XIX w. Ich rezultatem było zdecydowane osłabienie pozycji szejka Szardży. Rolę głównego portu Wybrzeża Rozejmowego zaczął przejmować Dubaj, a dominującą osadą stało się Abu Zabi.

Ryc. 7. Szardża w 1873 r. Najstarsze znane zdjęcie z terenu obecnych ZEA. <https://www.sharjah.gov.ae/>

W latach dziewięćdziesiątych brytyjskiej pozycji w regionie zaczęły zagrażać Persja, Turcja, Rosja oraz Francja. W krajach Zatoki, w tym na Wybrzeżu Rozejmowym, wizyty zaczęły składać przedstawiciele zainteresowanych państw. W 1891 r. propozycję współpracy szejkowi Umm al-Kajwajnu złożyli Francuzi. Ten ją przyjął i na znak tego polecił w porcie podnieść francuską flagę. Gdy Francuzi przygotowywali się do otwarcia w Umm al-Kajwajnie swojego przedstawicielstwa, brytyjski rezydent zaproponował podpisanie z szejkami wybrzeża tzw. układu o wyłączności.

W marcu 1892 r. sześciu szejków Wybrzeża Rozejmowego podpisało **Układ o wyłączności**, w którym zobowiązywali się wobec Wielkiej Brytanii, że nie będą prowadzić żadnej korespondencji, podpisywać jakichkolwiek układów oraz odstępować czy dzierżawić swego terytorium ani jego części jakimkolwiek państwu. Kraje zatoki znalazły się w specyficznej sytuacji. Nie były bowiem protektoratami, lecz jedynie krajami pod brytyjską ochroną. O prawie i rządach w tych krajach decydowali ich władcy, natomiast Wielka Brytania miała wyłączne prawo do kontaktowania się w ich imieniu z innymi państwami i zagranicznymi podmiotami prawa.

Pierwsza połowa XX wieku w szejkanatach nad Zatoką Perską

Po podpisaniu układu współpraca poszczególnych szejków z władzami brytyjskimi przebiegała generalnie bez zakłóceń. W 1902 r. świętowano na wybrzeżu koronację króla Edwarda VII, a w następnym roku w Szardży witano z wielkimi honorami wicekróla Indii lorda Curzona. Z drugiej strony władcy Abu Zabi i Dubaju nie zgodzili się **przyjąć flagi zaproponowanej przez władze brytyjskie**, a szejka Szardży nie zezwolił na wywieszanie flagi brytyjskiej nad brytyjską agencją w jego osadzie.

W 1904 r. Persja podjęła próbę zaanektowania należących do Ras al-Chajmy wysp Mały i Duży Tumb oraz należących do Szardży wyspy Abu Mussa. W kwietniu przybył tam parowiec perskiej komory celnej w Buszehrze. Z wysp usunięto flagi Szardży (Kasimich) i wywieszono flagi perskie. Wskutek protestu brytyjskiego 14 czerwca flagi perskie usunięto i ponownie podniesiono flagi Szardży (Kasimich).

Na przełomie XIX i XX w. nieformalną pozycję głównego szejka całego wybrzeża zajął władca Abu Zabi. Był on mediatorem w wielu sporach między pozostałymi szejkami oraz władcami mniejszych osad i plemion. A spory te były liczne i częste. W ich wyniku kształtował się (nieukształtowany ostatecznie do dziś) skomplikowany podział ziem, zwłaszcza w regionach górskich, w dolinach i wokół oaz.

4. W polskiej literaturze historycznej i geograficznej oraz w kartografii nie stosowano terminu Wybrzeże Rozejmowe, a wyłącznie Wybrzeże Traktatowe.

Na początku XX w. na Wybrzeżu Rozejmowym najludniejszymi były osady: Szardża - 45 tys. mieszkańców, Abu Zabi - 11 tys., Dubaj - ponad 10 tys. i Umm al-Kajwajn - 5 tys. osób. Liczbę koczowników w rejonie całego wybrzeża oceniano na 8 tys., a ogólną liczbę mieszkańców tego obszaru na 72 tys. osób.

Podstawą gospodarki wszystkich szejkanatów były prace na morzu – rybołówstwo, a przede wszystkim połowy perłopławów. W pierwszych latach XX w. największą flotę połowową miało Abu Zabi - 410 łodzi. W Szardży było ich ponad 350, w Dubaju - 330, w Umm al-Kajwajnie - 70, w Ras al-Chajmie - około 50, a w Adżmanie - 40.

Na początku XX w. do Dubaju zaczęły zawiązać parowce. Rozbudowa portu oraz nowe przepisy celne w Persji spowodowały, że Dubaj stał się szybko głównym ośrodkiem rozprowadzania towarów na wybrzeżu od Kataru po Ras al-Chajmę.

Boom perłowy oraz ogólny rozwój gospodarczy, głównie w Dubaju, przyczynił się do szybkich zmian ludnościowych w przybrzeżnych osadach. Zaczęli zamieszkiwać w nich na stałe dotychczasowi koczownicy, a zza granicy - głównie z Persji i Indii - przybywali do pracy m. in. szkutnicy i inni rzemieślnicy.

Na przełomie lat 20. i 30. XX w. państwa zatoki doznały kryzysu ekonomicznego. Przyczyniły się do tego skomplikowane zasady finansowania połowów perł, co w połączeniu z osłabieniem popytu, jako rezultatem światowego kryzysu finansowego, spowodowało znaczny spadek cen perł. Ostatecznym ciosem dla połowów perł w Zatoce Perskiej było pojawienie się na rynku w 1930 r. japońskich perł sztucznie hodowanych.

W tym samym okresie odkryto w Zatoce znaczne złoża ropy naftowej. Wydobycie rozpoczęto w Kuwejcie, Katarze i na Bahrajnie. Na Wybrzeżu Traktatowym pierwszą koncesję na poszukiwania ropy podpisano w 1937 r. w Abu Zabi.

Lata trzydzieste XX w. przyniosły w państwach zatoki głębokie zmiany społeczne i cywilizacyjne. Na wybrzeże zaczęły napływać nowości techniczne ze świata. W 1933 r. otwarto lotnisko w Szardży. Pojawiły się pierwsze samochody.

II wojna światowa (podobnie jak pierwsza) nie miała bezpośrednich skutków dla krajów Arabii Wschodniej. Szejkowie generalnie stanęli po stronie brytyjskiej.

Ryc. 8. Lotnisko w Szardży - lata trzydzieste.
<https://commons.wikimedia.org/>

Na wybrzeżach Zatoki Omańskiej

Wybrzeża Zatoki Omańskiej przez wieki były domeną władców Maskatu. Od połowy XVIII w. w stronę tej zatoki zaczęli rozszerzać swe wpływy Kasimi z Szardży. W 1850 r. po stuleciu walk kilkudziesięciokilometrowy odcinek wybrzeża, zwany Shamaliyah, od osady Kalba na południu do osady Dibba na północy został - w wyniku porozumienia z sułtanem Maskatu - przejęty przez Kasimich i włączony do Szardży. Teren ten zamieszkiwany był przez lud Sharqi. Od 1850 r. formalnie zarządzany był, jako lenno, przez Kasimich z Kalby. Oddalenie od siedziby władcy Szardży spowodowało, że poszczególne osady były w praktyce zarządzane przez lokalnych szejków, którzy mieli znaczną samodzielność, a w różnych okresach podawali się za niezależnych władców.

W **Kalbie** na przełomie XIX i XX w. był fort, około 300 domów krytych liśćmi palmy daktylowej i 10 łodzi. Wskutek wewnętrznych konfliktów wśród Kasimich Kalba w 1936 r. została uznana przez W. Brytanię za odrębne państwo powiernicze. W 1952 r. została ponownie włączona do Szardży i pozostaje jej częścią do dziś.

Na północ od Kalby znajdowała się osada **Fudżajra**. Był w niej fort, a także około 150 domów i 3000 palm daktylowych. Jej mieszkańcy trudnili się m.in. pozyskiwaniem perł. Władza szejka Fudżajry rozciągała się na znaczne obszary na całym wybrzeżu Shamaliyah aż do Dibby i północnej granicy z Omanem. Pomimo formalnej podległości Szardży szejka Fudżajry pozostawał w praktyce niezależnym władcą. W 1902 r. Fudżajra ogłosiła niepodległość, co nie zostało uznane przez Wielką Brytanię, która uważała ją za część Szardży. Dopiero w 1952 r. brytyjski rząd zgodził się na uznanie jej za oddzielne terytorium i szejka Fudżajry podpisał te same traktaty, które wiązały szejków z Zatoki Perskiej z Wielką Brytanią. Tym samym Fudżajra stała się siódmym państwem traktatowym.

Na północ od Fudżajry położony jest port **Khor Fakkan**. Został zajęty przez szejka Szardży w 1832 r. Jest on do dziś częścią emiratu Szardża, choć w 1952 r. większość terenów w jego otoczeniu podporządkowano szejkanatowi Fudżajry.

Najbardziej na północ na obszarze Shamaliyah położona była osada portowa **Dibba**, od połowy XIX w. zarządzana przez Kasimich. Zarządzający Dibbą w drugiej połowie XIX w. zaczęli podawać się za niezależnych władców, co w rezultacie doprowadziło w XX w. do jej podziału pomiędzy Szardżę, Fudżajrę i Oman. Taki stan trwa do dziś.

Kształtowanie się współczesnego układu politycznego w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku

Na początku lat pięćdziesiątych porty Wybrzeża Traktatowego były niewielkimi osadami, których mieszkańcy prowadzili tradycyjny tryb życia. Rozpowszechnione było domowe niewolnictwo. Układy z Wielką Brytanią bowiem zakazywały niewolnictwa na morzu, ale nie na lądzie. Wraz z rozwijającą się działalnością brytyjskich spółek naftowych Wielka Brytania zaczęła odstępować od prowadzonej dotychczas polityki nie ingerowania w działalność poszczególnych szejkanatów na lądzie. W 1951 r. z inicjatywy Brytyjczyków

utworzono wspólne siły policyjne dla wszystkich szejkanatów: Trucial Oman Levies, przekształcone w 1956 r. w Trucial Oman Scouts.

Największa osada na wybrzeżu - Abu Zabi była ciągle bardziej wsią niż miastem. W osadzie dochodziło do aktów rozboju i zabójstw, a jedynym ośrodkiem administracji była komora celna.

Ryc. 9. W Abu Zabi w latach pięćdziesiątych XX wieku.
<https://commons.wikimedia.org/>

Dubaj liczył na początku lat pięćdziesiątych około 20 tys. mieszkańców. W mieście była poczta i telegraf, oddział brytyjskiego banku oraz biura kilku brytyjskich spółek handlowych.

Ryc. 10. Dubaj w latach pięćdziesiątych XX w.
<https://commons.wikimedia.org/>

Na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych w osadach nad zatoką zaczęły powstawać pierwsze placówki medyczne i szkoły.

W 1952 r. powołano Radę Państw Powierniczych (Rozejmowych). Miała ona charakter wyłącznie konsultacyjny i nie miała pisemnej konstytucji ani uprawnień do kształtowania polityki, stanowiła przede wszystkim forum dla władców do wymiany poglądów i uzgadniania wspólnego podejścia. Już na początku istnienia Rady doszło do irytacji wśród władców, zwłaszcza Szardży i Ras Al-Chajmy, kiedy władca Fudżajry - uznanej przez Wielką Brytanię za państwo powiernicze 21 marca 1952 r. - wziął udział w jej pierwszym posiedzeniu.

Ryc. 11. Szejka Zajid bin Sultan Al Nahyan (z lewej) przed siedzibą Rady Państw Powierniczych w Abu Zabi.
<https://commons.wikimedia.org/>

W 1953 r. utworzono odrębną rezydenturę dla Omanu Traktatowego w Szardży. Rząd brytyjski postawił rezydentowi m.in. zadanie podjęcia kroków w celu wytyczenia lądowych granic między szejkanatami Omanu Traktatowego a Arabią Saudyjską, między Omanem Traktatowym a Omanem oraz między samymi szejkanatami. Wcześniej granice takie nigdy nie były wytyczone.

Do 1958 r. przy RPP utworzono komitety mające doradzać w sprawach zdrowia publicznego, rolnictwa i edukacji, ale rada do 1965 r. nie miała własnych funduszy. W 1965 r. przewodnictwo rady przeniesiono z agenta brytyjskiego na jednego z władców, a pierwszym przewodniczącym został Shaikh Saqr bin Mohammed Al Qasimi z Ras Al-Chajmy. Jedną z najważniejszych kwestii, która w tym okresie regularnie pojawiała się podczas pierwszych 14 posiedzeń rady, była szarańcza, której roje wyniszczały obszary rolne na całym obszarze.

Ryc. 12. Lotnisko w Abu Zabi w latach sześćdziesiątych.
<https://commons.wikimedia.org/>

19 czerwca 1961 r. Kuwejt, pierwszy z brytyjskich protektoratów w Zatoce Perskiej, uzyskał niepodległość. W tym samym roku utworzoną odrębną pocztę dla państw traktatowych i wydano znaczki z napisem Trucial States.

Droga do zjednoczenia

W 1968 r. ludność siedmiu szejkanatów Omanu Traktatowego liczyła niespełna 180 tysięcy.

Ludność szejkanatów w 1968 r.	
Szejkanat	Liczba ludności
Dubaj	59 000
Abu Zabi	46 400
Szardża	31 700
Ras al-Chajma	24 400
Fudżajra	9 700
Adżman	4 200
Umm al-Kajwajn	3 700
Oman Traktatowy razem	179 100

16 stycznia 1968 r. premier Harold Wilson ogłosił, że W. Brytania do końca 1971 r. wycofa swe wojska i administrację z obszaru „na wschód od Suez”. Oznaczało to koniec brytyjskiego protektoratu.

Decyzja ta skłoniła władców Wybrzeża Traktatowego wraz z Katarom i Bahrajnem do negocjacji mających na celu wypełnienie politycznej próżni, jaką pozostawi po sobie wycofanie się Wielkiej Brytanii.

Propozycja unii 9 państw Zatoki Perskiej została po raz pierwszy uzgodniona pomiędzy władcą Abu Zabi, szejkiem Zayedem bin Sultanem Al Nahyanem i szejkiem Rashidem z Dubaju 18 lutego 1968 r., podczas spotkania w obozowisku w Argoub Al Sedirah położonym w połowie drogi między Abu Zabi a Dubajem.

Przez następne lata trwały negocjacje i spotkania władców – często burzliwe – na których dyskutowano formę unii.

Głównymi negocjatorami byli władcy Baharjnu, Kataru, Abu Zabi i Ras al-Chajmy.

Bahrajn i Katar dążyły do zapewnienia sobie dominującej roli w przyszłej federacji. W tych krajach dochody z ropy naftowej były już znaczne i ich pozycja gospodarcza, a co a tym idzie - polityczna - była zdecydowanie przeważająca.

W Abu Zabi wydobycie ropy naftowej gwałtownie rosło i otwierało perspektywę szybkiego wzrostu gospodarczego i dołączenia do grona głównych decydentów politycznych w regionie.

Władca Ras al-Chajmy natomiast, powołując się na uwarunkowania historyczne (rządzący emiratem ród Kasimich uważał, iż ma szczególną pozycję wśród władców) nie zgadzał się na przyznanie Bahrajnowi, Katarowi, a zwłaszcza Abu Zabi uprzywilejowanej pozycji w przyszłej federacji.

Na początku 1971 r. Bahrajn i Katar wycofały się z rozmów. 18 lipca 1971 r. sześć emiratów zgodziło się na unię. Status Ras al-Chajmy w tym okresie pozostał niejasny. Uczestniczyła ona w rozmowach, ale nie zgadzała się na kształt federacji akceptowany przez pozostałą szóstkę.

Po wycofaniu się z rozmów na temat federacji Bahrajn i Katar ogłoszono niepodległymi państwami (Bahrajn 15 sierpnia, a Katar 1 września 1971 r.). 21 września oba kraje stały się członkami ONZ.

W dniu 2 grudnia 1971 r. w Dubaju podpisano umowę o utworzeniu Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Jej sygnatariuszami były: Abu Zabi, Adżman, Dubaj, Fudżajra, Szardża i Umm al-Kajwajn.

Siódmy emirat - Ras al-Chajma, oficjalnie dołączył do Zjednoczonych Emiratów Arabskich 10 lutego 1972 roku.

Większość źródeł sprawę członkostwa RAK w federacji przedstawia następująco: Władca tego emiratu stawiał warunki nie do zaakceptowania przez pozostałych szejków, w tym dotyczące jego udziału i pozycji w przyszłych władzach ZEA. Nie podpisał on więc traktatu 2 grudnia. Do przystąpienia do federacji skłoniło go dopiero zajęcie przez Iran na przełomie listopada i grudnia należących do RAK dwóch wysp w zatoce (Mały i Wielki Tumb). 5 grudnia 1971 r. wycofał więc swe zastrzeżenia i podpisał traktat 10 lutego 1972 r. (Dla Ras al-Chajmy powszechnie używany jest w ZEA akronim RAK - od transkrypcji angielskiej Ras al-Khaimah, podobnie jak UAQ dla Umm al-Kajwajn - od angielskiej transkrypcji Umm al-Quwain)

Na oficjalnej stronie ZEA napisano, że „Ostatecznie sześć emiratów (z wyjątkiem Ras Al Khaimah) podążyło za szejkiem Zayedem, ustanawiając Zjednoczone Emiraty Arabskie, które formalnie pojawiły się na arenie międzynarodowej 2 grudnia 1971 r. Władcy pozostałych emiratów jednogłośnie wybrali szejka Zayedę na Prezydenta Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Ras Al Khaimah przystąpił do nowej federacji w dniu 10 lutego 1972 r.”

Inaczej tę sprawę przedstawia się w Muzeum Zjednoczenia (Etihad Museum w Dubaju). Władca RAK rzekomo zgodził się na umowę federacyjną i miał przybyć na spotkanie w Dubaju 2 grudnia 1971 r. (W zamienionej na muzeum sali, w której podpisano porozumienie, są miejsca dla 7 władców). Jednak na dwa dni przed tą datą, 30 listopada, Iran zajął zbrojnie należące do RAK wyspy Wielki i Mały Tumb, zabijając przy tym policjantów Ras al-Chajmy oraz deportując ludność wysp. Napięta sytuacja oraz żałoba po śmierci poddanych uniemożliwiła szejkowi przybycie na spotkanie 2 grudnia. Dlatego też swój podpis złożył on dopiero w lutym 1972 r., po uspokojeniu konfliktu z Iranem.

Nasuwa się jednak pytanie: skoro przedstawiciel RAK - według informacji z Etihad Museum - nie podpisał umowy federacyjnej 2 grudnia wyłącznie z nagłych „przyczyn obiektywnych”, to dlaczego RAK nie otrzymała miejsca w utworzonym 9 grudnia rządzie?

Współczesne spojrzenie na historię

Przedstawiona wyżej sprawa członkostwa Ras al-Chajmy w ZEA pokazuje, że wiele faktów z przeszłości ale i terażniejszości emiratów nie jest jasnych, a co najmniej nie jednoznacznych.

Odwiedzając dziś ZEA na każdym kroku można zauważyć silne promowanie mitu założycielskiego federacji, według którego siedmiu świątłych szejków porozumiało się dobrowolnie

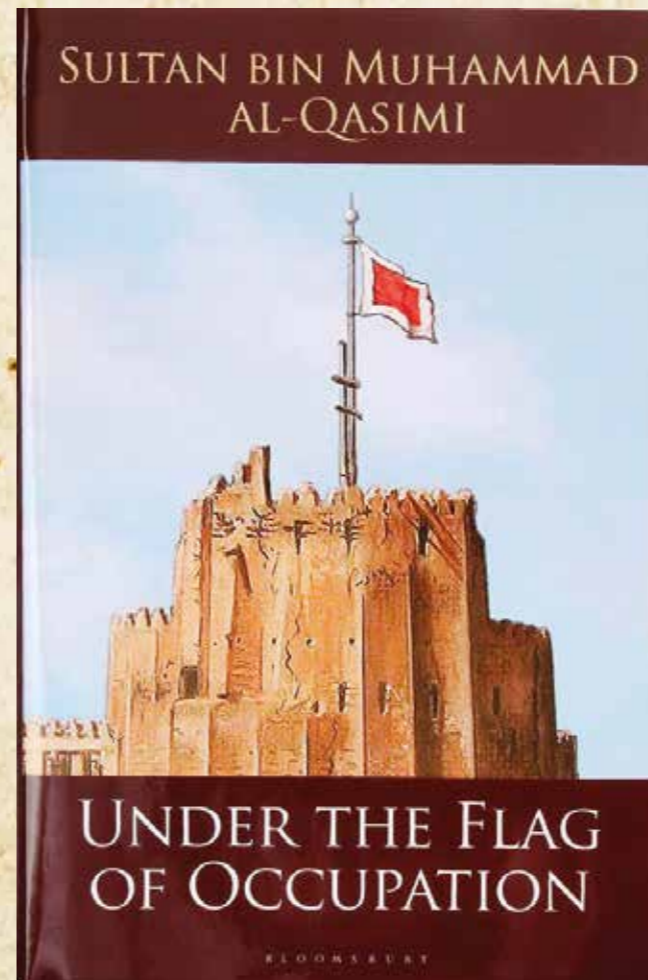
i w atmosferze wzajemnego zrozumienia, aby utworzyć wspólne państwo dla dobra swych poddanych. Portrety szejka Zajida - Ojca Założyciela, czyli pierwszego prezydenta ZEA można spotkać wszędzie: nie tylko w Abu Zabi ale i w pozostałych emiratach.

Najbardziej widocznym symbolem federacji jest flaga Zjednoczonych Emiratów Arabskich, podniesiona na ponadstumetrowych masztach w centralnych miejscach każdego emiratu, powiewająca przed wszystkimi urzędami i instytucjami publicznymi, a także przy hotelach, sklepach czy wielu prywatnych domach.

Po kilku dekadach od utworzenia nowego państwa poddawane w wątpliwość jest także rozpowszechnione od ponad dwustu lat przekonanie, że mieszkańcy dzisiejszych ZEA byli bezwzględni piratami.

Brytyjski historyk Charles E. Davies w książce „The Blood-Red Arab Flag. An Investigation to Qasimi Piracy 1797-1820” próbuje spojrzeć na kwestię piractwa w zatoce z dzisiejszego punktu widzenia i wysnuwa wnioski już nie tak jednoznaczne, jak przedstawiano to w Wielkiej Brytanii od ponad dwustu lat.

Natomiast zdecydowanie dalej w swych książkach idzie Sultan Muhammad Al-Qasimi - obecny władca Szardży. Pierwsza z nich: „The Myth of Arab Piracy in the Gulf”, to rozszerzona wersja rozprawy naukowej, na podstawie której w 1985 r. jej autor uzyskał doktorat Uniwersytetu w Exeter. Druga z 2015 r. nosi znamienity tytuł „Under the Flag of Occupation”.

Ryc. 13. Okładka książki autorstwa obecnego władcy emiratu Szardża z tytułową flagą okupacyjną.

Ze zbiorów autora

Emir Szardży kwestionuje i stara się obalić panujący w Wielkiej Brytanii pogląd, że Kasimi byli piratami zagrażającymi handlowi i stabilności politycznej w regionie. Autor stara się dowiedzieć, że to Brytyjczycy stworzyli mit o piratach, aby usprawiedliwić w ten sposób wrogie działania brytyjskiej marynarki wojennej wobec rdzennych mieszkańców wybrzeży Zatoki Perskiej. Poza własną interpretacją wielu faktów autor porusza też kwestie natury ogólnej, takie jak rozróżnienie między piractwem a samoobroną, prawo małych i dużych narodów do pokojowego handlu czy zagadnienie moralnego i prawnego uzasadnienia przez narody i państwa dla wszelkich działań we własnym interesie.

GEOGRAFIA EMIRATÓW - NAZWY I POŁOŻENIE

Czytając popularne i bardziej poważne opracowania od lat 60. ubiegłego wieku byłem przez lata przekonany, że w 1820 r. traktat z Wielką Brytanią podpisało 7 szejkanatów, które w 1971 r. utworzyły wspólne państwo pod nazwą Zjednoczone Emiraty Arabskie.

Utwierdzały mnie w tym przekonaniu takie stwierdzenia, jak „Following a General Treaty in 1820, the seven emirates that now form the United Arab Emirates came under British protection” zamieszczone w książce „Flags of The World” wydanej w Wielkiej Brytanii w 1997 r. Tym bardziej, że książka ta powstała przy współpracy „The Flag Institute” - brytyjskiego towarzystwa założonego przez jednego z pionierów weksylogologii, Williama Cramptona (1936-1997).

Dopiero dostęp do wielu nowych źródeł, jaki stał się możliwy wraz z rozwojem Internetu oraz moja wizyta w ZEA w lutym 2024 r. pozwoliły mi na weryfikację wielu informacji.

Otóż traktat z 1820 r. został podpisany przez władców lub w zastępstwie władców następujących szejkanatów (pisownia oryginalna według angielskiej wersji traktatu):

- Hatt i Fahleia, formerly /pol. dawniej/ of Rasool-Kheimah,
- Jourat al Kamra,
- Zyah (signed for /pol. podpisano w imieniu/ Sheikh of Debay, a minor /pol. małoletniego/),
- Aboo Dhebbe,
- Ejman,
- Shargah,
- Ummool-Keiwein,
- Bahrein.

Jak widać, traktat został podpisany przez władców ośmiu terytoriów. Władcy Baharjnu podpisali ten układ, na życzenie Brytyjczyków, pomimo tego, że w trakcie ekspedycji z 1819 r. wyspa ta nie była przedmiotem brytyjskiej interwencji.

Abu Zabi, Adżman, Dubaj, Szardża i Umm al-Kajwajn istniały przez kolejne 150 lat i weszły w skład Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

Hatt to obecnie Khatt, a Fahleia to Fahlain – sąsiadujące ze sobą miejscowości, przedmieścia miasta Ras Al-Chajma. Podpis w traktacie wynikał stąd, że szejk Ras al-Chajmy przekazał swą siedzibę – osadę i fort - na garnizon brytyjski. Podpisał się więc jako władca dwóch innych wówczas ufortyfikowanych miejscowości.

Journal al Kamra to obecne miasto Dżazira al-Hamra (Al Jazirah Al Hamra⁵) w emiracie Ras Al-Chajma. W chwili podpisywania traktatu w 1820 r. była to odrębna jednostka, zamieszkała przez plemię Zaabów.

Śledząc informacje na temat emiratów nie trudno zauważyć, że pisownia ich nazw w różnych okresach i w różnych językach bardzo się różni. W poniższej tabeli przedstawiono wybrane wersje pisowni nazw 6 emiratów wchodzących obecnie w skład ZEA. Pominięto Fudżajrę, gdyż została ona włączona do Omanu Traktatowego dopiero w 1952 r. i jej nazwa nie występowała w XIX-wiecznych traktatach. Będąc w ZEA w lutym 2024 r. zwróciłem specjalną uwagę na wymowę nazw przez miejscowych. Szczególnie wsłuchiwałem się w brzmienie nazw w muzeach, w trakcie „mówionych” prezentacji (m.in. w *Etihad Museum* w Dubaju oraz w *Umm al Quwain Museum*).

T 1820	T 1892	Z 60-70	ZEA
Aboo Dhebbec	Abu Dhabi	Abu Dhabi	Abu Dhabi
Ejman	Ajman	Ajman	Ajman
Debaj	Debaj	Dubai	Dubai
Ras-ool-Kheimah	Ras-ul-Khaimah	Ras-al-Khaima	Ras Al Khaimah (RAK)*
Shargah	Shargah	Sharjah	Sharjah
Umm-ool-Keiweyn	Um-ul-Keiweyn	Umm-al- Qiwain	Umm Al Quwain (UAQ)*

Statesman	PL 1971	J.Z.	PL 2024
Abu Dhabi (Abu Zabi)	Abu Zabi	Abu Zabi	Abu Zabi
Ajman	Adżman	Al-Adżman	Adżman
Dubai (Dubajj)	Dubai	Dubajj	Dubaj
Ras al-Khaimah (Ra's al-Khayma)	Ras al-Chajma	Ras al-Chajma	Ras al-Chajma
Sharjah (al-Shariqa)	Szardża	Asz-Szarika	Szardża
Umm al-Quiwain (Umm al-Quwain)	Umm al-Kaiwain	Umm al-Kajwajn	Umm al-Kajwajn

* - skróty RAK i UAQ są często używane w ZEA, także w tekstach oficjalnych (np. na tablicach urzędowych, drogowskazach, itp.)

Poszczególne kolumny w tabeli oznaczają:

- **T 1820** - pisownia w angielskiej wersji Traktatu z 1820;
- **T 1892** - pisownia w angielskiej wersji Traktatu z 1892;
- **Z 60-70** - pisownia na znaczkach pocztowych wydawanych przez poszczególne emiraty w latach 60. i 70. XX wieku;
- **ZEA** - współczesna oficjalna pisownia w ZEA;
- **Statesman** - aktualna pisownia w jęz. angielskim wg <https://www.worldstate-smen.org>
- **PL 1971** - pisownia stosowana w wydawnictwie Świat w przekroju 1971 (Wiedza Powszechna, Warszawa 1971);
- **J. Z.** - pisownia stosowana przez prof. J. Zdanowskiego w książce: Historia Arabii Wschodniej (Ossolineum, Wrocław 2004, 2008);
- **PL 2024** - pisownia wg Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii;

W niniejszym tekście nazwy emiratów zostały zapisane zgodnie z pisownią wskazaną przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii (Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata; Główny Urząd Geodezji i Kartografii; Warszawa 2019).⁶

5. Al Jazirah Al Hamra to wyspa pływowa, której mieszkańcy żyli głównie z połowu perł. Nie mając własnych pastwisk ani gajów palmowych byli uzależnieni od sąsiadów (Szardży i Ras Al-Chajma). W 1914 r. miasto po zawarciu porozumienia między szejkami stało się częścią Ras Al-Chajmy, pozostając z nim jednak często w sporze. W 1968 r., po kolejnym konflikcie, gdy rząd brytyjski ogłosił zamiar wycofania swoich wojsk z regionu, mieszkańcy skorzystali z propozycji szejka Abu Zabi i w liczbie ok. 2500 przenieśli się do jego emiratu. Do dziś zachowały się pozostałości opustoszałego miasteczka z niezwykłym meczetem, uchodzącym za nawiedzony.

Zjednoczone Emiraty Arabskie dziś

Zgodnie z Konstytucją ZEA federację tworzy 7 emiratów: Abu Zabi, Adżman, Dubaj, Fudżajra, Ras al-Chajma, Szardża i Umm al-Kajwajn. Poszczególne emiraty różnią się znacznie wielkością (powierzchnią i liczbą ludności). Ponadto niektóre z nich składają się z kilku nie sąsiadujących ze sobą części, a w dwóch przypadkach jedno terytorium zarządzane jest przez dwa emiraty (dokładniej dwóch władców). Dodatkowo - niewielki fragment ZEA stanowi enklawę na terytorium Omanu.

Ludność emiratów w tys. (% ZEA)	
Dubaj	3 700 (38,5%)
Abu Zabi	2 900 (30,2%)
Szardża	1 800 (18,7%)
Adżman	560 (5,8%)
Fudżajra	320 (3,3%)
Ras al-Chajma	260 (2,7%)
Umm al-Kajwajn	60 (0,6%)
RAZEM ZEA	9 600 (100%)

Powierzchnia emiratów w km ² (% ZEA)	
Abu Zabi	67 340 (86,2%)
Dubaj	4 114 (5,3%)
Szardża	2 590 (3,3%)
Ras al-Chajma	1 684 (2,1%)
Fudżajra	1 450 (1,9%)
Umm al-Kajwajn	720 (0,9%)
Adżman	259 (0,3%)
RAZEM ZEA	78 157 (100%)

Zarówno dane dotyczące powierzchni jak i liczby ludności należy traktować jako orientacyjne. W zależności od źródła powierzchnia ZEA jak i poszczególnych emiratów, a zwłaszcza liczba ludności różnią się dość znacznie. Nawet na oficjalnych stronach ZEA dane o poszczególnych emiratach nie pokrywają się z danymi o całym państwie. Powyższe zestawienie wykonano na podstawie oficjalnej strony rządu ZEA <https://u.ae/en/about-the-uae/the-seven-emirates>, oficjalnych publikacji statystycznych poszczególnych emiratów oraz *Calendario Atlante De Agostini 2024*.

Ludność wszystkich emiratów szybko wzrasta. Obywatele ZEA, to ok. 20% mieszkańców. Pozostali, to imigranci, w większości czasowi. Mężczyźni stanowią 70% mieszkańców ZEA (2020). Statystyki ludności poszczególnych emiratów rozdzielają najczęściej obywateli (citizens) i zatrudnionych (employees).

Dla lepszego zobrazowania charakterystyki geograficznej ZEA można podać kilka liczb:

- powierzchnia i ludność ZEA to - odpowiednio - około 25% powierzchni i ludności Polski;
- około 80% ZEA zajmują pustyne niziny; pozostałe 20% to tereny wyżynne i góry; najwyższy punkt w ZEA znajduje się na północy, w górach Hadżar na półwyspie Mu-

6. [file:///C:/Users/Jacek/Downloads/Wykaz_polskich_nazw_geograficznych_2019%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Jacek/Downloads/Wykaz_polskich_nazw_geograficznych_2019%20(2).pdf) (Dostęp JS. 2024-03-10)

- sandam (1934 m n.p.m.);
- długość wybrzeża nad Zatoką Perską wynosi ok. 500 km (w linii prostej), ale ze względu na fragmentami bardzo urozmaicony brzeg długość linii brzegowej jest ponad dwukrotnie większa;
- długość wybrzeża nad Zatoką Omańską wynosi ok. 75 km;
- punkt położony najdalej w głąbi Półwyspu Arabskiego, to styk granic ZEA, Omanu i Arabii Saudyjskiej odległy od Abu Zabi o ok. 210 km.
- 7 miast ZEA liczy (2022 r.) ponad 100 tys. mieszkańców. Są to: Dubaj (3,6 mln), Abu Zabi (1,5 mln), Szardża (1,3 mln), Al Ain (800 tys.), Adżman (490 tys.), Ras al-Chajma (260 tys.), Fudżajra (120 tys.). Stolica emiratu Umm al-Kajwajn liczy ok. 50 tys. mieszkańców.

Konstytucyjną stolicą ZEA jest Abu Zabi.

Ryc. 14. Zjednoczone Emiraty Arabskie - podział polityczny. Opracowanie i rysunek Jacek Skorupski

Ryc. 15. Zjednoczone Emiraty Arabskie - podział polityczny w części północno-wschodniej. Opracowanie i rysunek Jacek Skorupski

Charakterystyka położenia poszczególnych emiratów

<p>Abu Zabi Największy z emiratów nie jest podzielony na części. Większość ludności mieszka na wybrzeżu, w tym w mieście Abu Zabi (1,8 mln mieszk.), które jest stolicą Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Wybrzeże jest urozmaicone, z kilkuset wyspami. Wnętrze kraju pustynne, nizinne. Drugim co do wielkości miastem jest Al Ain (ok. 800 tys. mieszk.), we wschodniej części emiratu, u stóp góry Dżabal Hafit (1249 m n.p.m.), na granicy z Omanem. Granica z Dubajem w części nieustalona (strefa neutralna).</p>	<p>Dubaj Znaczną część emiratu położonego nad Zatoką Perską zajmuje aglomeracja miejska Dubaju. Emirat ma jedną eksklawę Hatta, położoną w górach Hadżar ok. 130 km na wschód od wybrzeża. Ma ona 140 km² powierzchni i staje się popularnym miejscem zamieszkania i turystyki.</p>
<p>Adżman Choć sam Adżman jest niewielki, to ma dwie eksklawy w górach: Manamę (26 km², 6 tys. mieszk.) i Masfut (86 km², 9 tys. mieszk.). Do części Masfutu pretensje zgłasza Oman</p>	<p>Szardża Emirat, oprócz terytorium nad Zatoką Perską, ma także trzy terytoria nad Zatoką Omańską: Dibba Al-Hisn (0,4 km²), Khor Fakkan i Kalba oraz wieś Nahwa (4 km²), otoczoną w całości enklawą terytorium Omanu.⁷</p>
<p>Fudżajra Jedyny emirat, który nie ma wybrzeża nad Zatoką Perską. Składa się z trzech części położonych nad Zatoką Omańską oraz w górach. Granice z Szardżą nie są ostatecznie uregulowane, zwłaszcza na południe od miasta Kalba (terytorium sporne, zarządzane przez dwóch władców).</p>	<p>Umm al-Kajwajn Położony pomiędzy dwoma emiratami rządzonej przez Kasimich, nie ma enklaw poza swoim terenem.</p>
<p>Ras al-Chajma Składa się z dwóch części: jednej położonej nad Zatoką Perską i drugiej w górach, bez dostępu do morza.</p>	

Dlaczego Oman? Dlaczego Traktatowy? - 150 lat galimatiasu nazewniczego

Do XVIII w. teren obecnych ZEA nie miał jednej powszechnie używanej nazwy geograficznej, która obejmowałaby całe południowe wybrzeże Zatoki Perskiej od nasady półwyspu Katar do przylądka Musandam.

W XVIII w. Anglicy zaczęli nazywać ten teren Wybrzeżem Piratów (Pirate Coast). Ta nazwa utrzymała się na długie lata i można ją spotkać na wielu mapach nawet z połowy XX wieku.

W połowie XIX w. piractwo na wybrzeżu zostało praktycznie wyeliminowane. Aby nie powodować niepotrzebnych napięć z szejkanatami, Brytyjczycy zaczęli unikać używania nazw związanych z piractwem lub rozbojem na rzecz tych związanych z układem (traktatem) rozejmowym, który podpisano w 1853 r.

Jednocześnie istniała praktyczna potrzeba nazywania terenu szejkanatów między Katarą a Musandamem jedną nazwą, a nie poprzez wymienianie wszystkich władców tego terenu.

7. Gdy w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. z inicjatywy brytyjskiej rozpoczęto wytyczanie granic pomiędzy państwami Arabii Wschodniej, mieszkańcy rejonu Wadi Madha w większości zadeklarowali lojalność wobec władcy Omanu. Wyjątkiem była osada Nahwa, która podporządkowała się Kasimim z Szardży. Gdy w tym rejonie ustalono w 1969 r. ostateczne granice, powstała eksklawa Omanu (Wadi Madha o powierzchni 77,7 km²), granicząca z Fudżajrą, Szardżą i Ras al-Chajmą, a wewnątrz niej enklawa Szardży - Nahwa o powierzchni 4,4 km².

Ryc. 16. Mapa z niemieckiego atlasu Knaus Welt-Atlas z 1939 r. z nazwą Seeräuber-Küste (Wybrzeże Piratów, dosł. rozbojników morskich).

W Wielkiej Brytanii rozpowszechniła się więc nowa nieoficjalna⁸ nazwa: Trucial Coast (pol. dosł. Wybrzeże Rozejmowe). Lord Curzon w 1903 r. mówił o *Trucial Chiefs of the Arab Coast* oraz o *the states known as the Trucial States* (Państwa Rozejmowe).

8. Nieoficjalne w tym sensie, że nie było jednostki politycznej czy administracyjnej o takiej nazwie. Nazwy te jednak stosowano m. in. w korespondencji prowadzonej przez administrację brytyjską. Oficjalnie wszystkie układy były zawierane z poszczególnymi władcami.

Ryc. 17. Angielska nazwa Trucial States we francuskim atlasie wydawnictwa Général Borda z 1972 r.

W tym okresie zaczęto też mówić o terytorium *Trucial Oman* (pol. dosł. Oman Rozejmowy). Użycie nazwy Oman podyktowane było zapewne potrzebą dokładniejszego umiejscowienia obszaru, o którym mówiono. Nazwy *Trucial Coast* czy *Trucial States* nie mówiły nic o położeniu geograficznym tego miejsca. Oman pozwalał przybliżyć jego lokalizację.

Szejkanaty Wybrzeża Rozejmowego nie miały w XIX czy na początku XX w. znaczących związków politycznych z ówczesnym Sułtanatem Omanu. Jednak pod względem geograficzno-histycznym leżały w obszarze, który przez kilka wieków był pod jego wpływem. Jeden z szejkanatów - Szardża - sięgał swym zasięgiem aż do Zatoki Omańskiej. Położony w głębi lądu Imamat Omanu był najbliższym sąsiadem Abu Zabi czy Dubaju na terenach pustynnych.

Użycie nazwy Oman - znaczącego państwa we wschodniej Arabii - pozwalało więc w miarę precyzyjnie sytuować anonimowe Państwa Rozejmowe. Po raz pierwszy określenia Trucial Oman użył Francis Beville Prideaux (1871–1938), przedstawiciel brytyjskiego rządu i agent polityczny w Bahrajnie w latach 1904–1909.

Nazwa Wybrzeże Rozejmowe lub Państwa Rozejmowe, której używam w tym opisie, nie była nigdy stosowana w Polsce. W okresie międzywojennym na mapach i w atlasach najczęściej pojawia się nazwa Wybrzeże Rozbojnicze. Natomiast w okresie powojennym przyjęto nazwę Oman el-Mutasali (rzadziej al-...) i była ona stosowana aż do 1971 r, to jest do utworzenia ZEA. Ta nazwa pojawia się w pracach geografów z lat pięćdziesiątych, na początku z informacją, iż terytorium to zwane jest Wybrzeżem Rozbojniczym⁹, a następnie prawie we wszystkich encyklopediach i atlasach. W rocznikach „Świat w przekroju” stosowano nazwę Oman Traktatowy, podając, jako nazwy zamienne: Oman as-Suhl¹⁰, Trucial States oraz Państwa Traktatowe.

9. Leszczycki St., Ratajski L., Koczy J., Nazwy geograficzne ważniejszych jednostek polityczno-administracyjnych świata, [w:] Biuletyn geograficzny PTG, Nr 1, Warszawa, styczeń 1952. Bonasewicz A., Ludność Azji (bez ZSRR) w okresie od 1870-1950, [w:] Dokumentacja Geograficzna, Zeszyt 6. Polska Akademia Nauk. Instytut Geografii, Warszawa 1955.

10. Nazwa Oman as-Suhl umieszczona została także w Wielkim Atlasie PWN wydanym w latach sześćdziesiątych. Myślę, że - tak jak el-Mutasali - była to nazwa utworzona na „użytek wewnętrzny” w Polsce.

Ryc. 18. Mapa z Małego atlasu świata, wyd. PPWK z 1970 r.

Nie udało mi się wyjaśnić jednoznacznie pochodzenia nazwy Oman el-Mutasali. Nie znalazłem tej nazwy w żadnej zagranicznej encyklopedii, w żadnym atlasie. Nie ma jej nigdzie poza polską wersją Wikipedii. Po arabsku al-Mutašālīh tłumaczone dosłownie znaczy „pojednany”. Słowo to występowało w arabskiej wersji nazwy Trucial States (arab. دولة الصالحين *Al-Imārāt al-Mutašālīha*).

Można przypuszczać, że nazwa Oman el-Mutasali została stworzona w Polsce całkowicie sztucznie, być może pod wpływem cenzury. Nazywanie jakiegoś terytorium rozbójniczym czy pirackim, zwłaszcza terytorium, na którym - według ówczesnej propagandy - miejscowa ludność znajduje się pod władzą imperialistycznych ciemnych, którzy narzucili niewolnicze układy¹¹ było w PRL politycznie niewygodne. Utworzono więc nazwę, która, choćby ze względu na obce brzmienie, była dla ówczesnej władzy politycznie do zaakceptowania.

FLAGI ORAZ INNE ZNAKI I SYMBOLE

Czerwona bandera i flagi traktatowe po 1820 r.

Gdy na początku XIX w. Arabowie z nad Zatoki Perskiej zaczęli w istotny sposób zagrażać żegludze brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej, to ich statki - według źródeł z tamtego czasu i późniejszych opisów - używały jednolitych czerwonych flag. Były to flagi powszechnie używane w tym regionie. Jako jednoburwy czerwony płat przedstawiane są ówczesne flagi i bandery Omanu, Kuwejtu, Bahrajnu, Kataru a także szejkanatów dzisiejszego wybrzeża Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

Należy zauważyć, że jednolita czerwona flaga mogła być w tamtym czasie utożsamiana z „Bloody red flag” - flagą „krwistoczerwoną”, jakiej używano w sygnalizacji morskiej dla oznajmienia, iż okręt przystępuje do ataku. Takie znaczenie czerwonej flagi obowiązywało w brytyjskiej Królewskiej Marynarce Wojennej od 1647 r. m. in. dla odróżnienia okrętów korsarzy w służbie królewskiej od jednostek British Navy płynących pod białą banderą (White Ensign).

Wśród szejkanatów wybrzeża Zatoki Perskiej największą potęgę w tym czasie stanowili Kasimi. Był to klan (ród, rodzina, plemię) władający Ras al-Chajmą oraz Szardżą. W jednym z głównych postanowień wymuszonego przez Brytyjczyków po zniszczeniu Ras al-Chajmy „Traktatu ogólnego o zaprzestaniu grabieży i piractwa na lądzie i morzu” z 1820 r.

11. Oba sformułowania zostały zaczerpnięte ze Świata w przekroju 1969, Wiedza Powszechna, Warszawa 1969.

zapisano, że „Przyjaźni Arabowie” zgodzą się na podnoszenie na lądzie i morzu flagi będącej czerwonym prostokątem zawartym w białym obramowaniu o szerokości równej szerokości prostokąta, „z literami lub bez, według własnego uznania”. Flaga ta miała być symbolem pokoju z rządem brytyjskim i sobą nawzajem.

Artykuł 4

Uspokojone plemiona będą nadal utrzymywać swoje dawne stosunki, z wyjątkiem tego, że pozostaną w pokoju z rządem brytyjskim i nie będą walczyć między sobą, a flaga będzie jedynie symbolem tego i niczego więcej.

Wnioski weksylogiczne z powyższych zapisów traktatowych są następujące:

1. Arabowie mieli przyjąć flagę według wzoru, w którym dotychczasowa tradycyjna czerwień będzie obramowana białym pasem o takiej samej szerokości, jak szerokość pola czerwonego;
2. Na czerwonym polu mogły być umieszczone napisy;
3. Nowa flaga miała być nie tylko banderą, ale też flagą używaną na lądzie;
4. Nie określono jednoznacznie, czy przyszła flaga miała być kwadratowa (jak wynikałoby to - w przybliżeniu - z rysunku zamieszczonego w traktacie), czy też mógł to być to inny prostokąt, a rysunek na marginesie traktatu należało traktować, jako ogólny schemat.

Nie są znane dziewiętnastowieczne koleje losu flag poszczególnych państw z nad Zatoki Perskiej. Z korespondencji zachowanej w brytyjskich archiwach oraz materiałów zgromadzonych w Katarskiej Bibliotece Narodowej wiadomo, że:

1. W pierwszej dekadzie XX wieku tylko dwa szejkanaty używały flagi o wzorze zbliżonym do wskazanego w traktacie z 1820 r. Były to Ras al-Chajma oraz Szardża - oba będące we władaniu klanu Kasimich. Pozostałe szejkanaty Wybrzeża Rozejmowego (Traktatowego) używały czerwonych flag z białym pasem przy drzewcu;
2. W latach 1904-1907 Brytyjczycy usiłowali nakłonić szejka Abu Zabi (a za jego pośrednictwem władców Adżmanu, Dubaju i Umm al-Kajwajnu) do używania flagi według wzoru z 1820 r. Odmówił on kategorycznie przyjęcia tej flagi. Jak pisał rezydent brytyjski, „Ci czterej władcy powinni wywieszać flagę z Traktatu, ale nie robili tego od wielu lat i nie można ich teraz do tego nakłonić, ponieważ flagę z Traktatu zaczęto uważać za flagę plemienną rodziny Kasimich”;
3. Brytyjski Rezydent Polityczny w Zatoce Perskiej, major P. Z. Cox proponował, aby dla odróżnienia od Szardży i Ras al-Chajmy na flagach innych szejkanatów zmniejszyć ilość białego koloru, a na polu czerwonym wpisać nazwę portu. Taką propozycję obiecywał przedstawić rządowi. Szejk Abu Zabi natomiast godził się na ewentualną zmianę flagi tylko w przypadku, gdy swoją flagę zmieni Sułtan Maskatu. Jak mówił, „tylko wtedy ja i Bani Jas (klan mający władzę w Abu Zabi i Dubaju - przyp. J.S.) będziemy mogli pójść w jego ślady”. Jak dziś wiemy, ostatecznie do zmian proponowanych przez Brytyjczyków nie doszło;
4. W okresie międzywojennym ustaliła się nomenklatura wprowadzona przez Brytyjską Admiralicję w albumie „Flags of All Nations”. Flaga z białym pasem przy drzew-

cu nazywana była Flagą nr 1, a flaga o wzorze z 1820 r. - Flagą nr 2. Jak wynika z korespondencji brytyjskiej z tego okresu Flagi nr 2 używały także szejkanaty Kawasimich na wschodnim wybrzeżu: Dibba i Kalba. Natomiast uważająca się za niepodległą Fudżajra (choć formalnie zależna od Kasimich) używała pełnej flagi czerwonej bez jakiegokolwiek elementu białego;

5. W 1932 r. Brytyjski Rezydent Polityczny w Zatoce Perskiej, H.V. Biscoe pisał w sprawie stosowania przez szejkanaty flag według wzoru z 1820 r., że „obecny czas nie jest odpowiedni na wywieranie nacisku w tej sprawie”. W tej samej korespondencji rezydent przesłał do Rządu Indii Brytyjskich rysunki przedstawiające flagi używane w poszczególnych szejkanatach w czasie wojny i w czasie pokoju. Znajdują się one obecnie w bibliotece w Katarze.

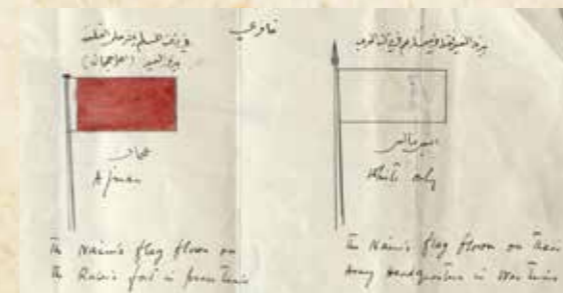
Rysunki ze zbioru w Katarze

W Katarskiej Bibliotece Narodowej znajduje sięteczka zawierająca brytyjską korespondencję z pierwszej połowy XX w. dotyczącą flag terytoriów w Zatoce Perskiej. [Anthems and Flags of Various States. Bahrein [Bahrain], Koweit [Kuwait], Muscat, Asir, Yemen, Qatar, Trucial, Oman; British Library: India Office Records and Private Papers.] Zawiera ona m.in. cztery rysunki przesłane w 1932 r. przez rezydenta brytyjskiego pokazujące - jak wynika z treści korespondencji - flagi używane przez Trucial chiefs.

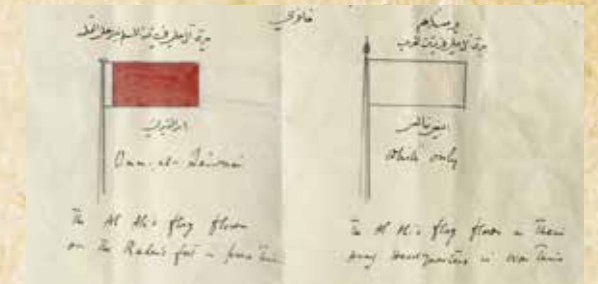
Ryc. 21. Flagi Abu Zabi i Dubaju. Poniżej tłumaczenie opisów angielskich.

Abu Zabi i Dubaj	Cała czerwona
Flaga Bani Jasów ¹³ podnoszona w fortach ich władców w czasie pokoju	Flaga Bani Jasów używana w czasie wojny – podnoszona w kwaterach głównych wojsk

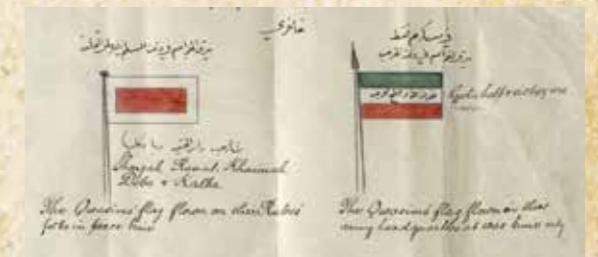
Ryc. 22. Flagi Adżmanu. Poniżej tłumaczenie opisów angielskich.

Adżman	Cała biała
Flaga Nuaimów ¹⁴ podnoszona w forcie ich władcy w czasie pokoju	Flaga Nuaimów podnoszona w kwaterach głównych ich wojsk w czasie wojny

Ryc. 23. Flagi Umm al-Kajwajnu. Poniżej tłumaczenie opisów angielskich.

Umm al-Kajwajnu	Cała biała
Flaga Al Alisów ¹⁵ podnoszona w forcie ich władców w czasie pokoju	Flaga Al Alisów podnoszona w kwaterach głównych ich wojsk w czasie wojny

Ryc. 24. Flagi Szardży, Ras al-Chajmy, Dibby i Kalby. Poniżej tłumaczenie opisów angielskich.

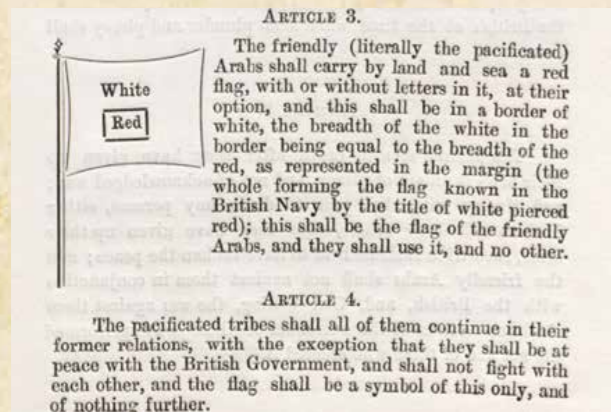
Szardża, Ras al-Chajma, Dibba i Kalba	Z pomocą Boga zwycięstwo jest bliskie
Flaga Kasimich ¹⁶ podnoszona w fortach ich władców w czasie pokoju	Flaga Kasimich podnoszona w kwaterach głównych ich wojsk tylko w czasie wojny

Z listów rezydenta brytyjskiego nie wynika, czy wszystkie flagi przedstawione na rysunkach to flagi wówczas używane (lata trzydzieste XX w.), czy częściowo historyczne. Nie wynika to jasno z listu, do którego rysunki flag załączono, a w którym napisano: „I have a honour to enclose herewith illustrations of the different types of flag used on the Trucial Coast”¹⁷. Z jednej strony z opisów można wnosić, że były to flagi aktualne (jedne w czasie wojen, drugie w czasach pokoju), z drugiej - flagi w całości czerwone lub w całości białe mogą sugerować, że chodzi o flagi historyczne. Może też być trzecie rozwiązanie: przedstawione flagi są albo błędnie opisane (te po prawej stronie na każdym rysunku), albo wręcz nieprawdziwe (zastanawiają białe flagi wojenne, które nie występują w żadnych innych źródłach).

14. Nuaimowie - ród (plemie) panujące w Adżmanie
15. Al Ali - ród (plemie) panujące w Umm al-Kajwajnie
16. Kasimi - ród (plemie) władające Ras al-Chajmą oraz Szardżą, Dibbą i Kalbą.
17. Tłum. pol. Mam zaszczyt załączyć do niniejszego listu ilustracje różnych typów flag używanych na Wybrzeżu Traktatowym.

Ryc. 19. Fragment Traktatu z 1820 r. w języku arabskim (Kopia z oryginału w Muzeum w Adżmanie). Fot. J. Skorupski

Ryc. 20. Oficjalne tłumaczenie Traktatu z 1820 r. w języku angielskim. Artykuły dotyczące flagi.

Tłumaczenie artykułu 3 i 4 z angielskiej wersji traktatu jest następujące:

Artykuł 3

Przyjaźni (dosłownie spacyfikowani) Arabowie będą nosić na lądzie i na morzu czerwoną flagę, z literami lub bez na niej, według własnego uznania, i będzie ona w białym obramowaniu, przy czym szerokość białego obramowania będzie równa szerokości czerwieni, jak przedstawiono na marginesie (całość tworzy flagę znaną w Brytyjskiej Marynarce Wojennej pod nazwą białej przebitej czerwieni¹²); to będzie flaga przyjaznych Arabów i będą jej używać, a nie inne.

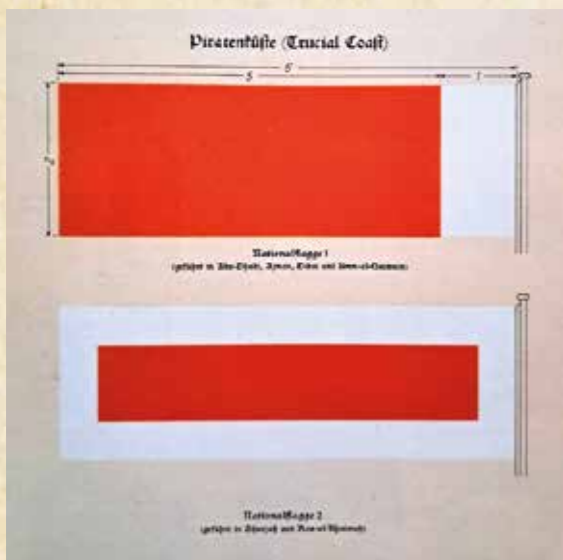
12. „Biała przebita czerwienią”, to dosłowne tłumaczenie angielskiego zwrotu „white pierced red”, pochodzącego z blazonowania, czyli opisywania herbów.

Flagi Kasimich według wzorów z Biblioteki Katarskiej są elementem aktualnej ekspozycji historycznej w Al Hisn Museum w Szardży. Jednak ich opis odbiega od zamieszczonego w korespondencji brytyjskiej. Flaga zielono-biało-czerwona z napisem na środkowym pasie określona jest, jako *flaga wybrana przez Kawasimi i ich sojuszników*, a flaga według wzoru z 1820 r. jako *flaga narzucona Kawasimim przez Brytyjczyków*.

Ryc. 25. Ekspozycja w Muzeum Al Hisn w Szardży. Według podpisów pod flagami: Z prawej flaga wybrana przez Kawasimich i sojuszników, z lewej flaga narzucona Kawasimim przez Brytyjczyków. Zdjęcie uzyskane dzięki uprzejmości kierownictwa Muzeum

Wizerunki flag Wybrzeża Rozejmowego zostały upowszechnione za sprawą Otfrieda Neubeckera, który w wydanym w 1939 r. przez Dowództwo Kriegsmarine zbiorze flag „Flaggenbuch” zamieścił dwa rysunki pod wspólnym tytułem „Piratenküste (Trucial Coast)”.

Ryc. 26. Flagi szejkanatów Wybrzeża Rozejmowego wg „Flaggenbuch” z 1939 r.

Obie flagi przedstawione zostały w proporcji boków 1:3 i taki ich wizerunek utrwalił się na długo. Tymczasem zarówno brytyjskie rysunki z 1932 r. jak i - nieliczne co prawda - zdjęcia z tych czasów pokazują, że proporce płata wynosiły najczęściej od 1:2 do 2:3.

Podana przez Neubeckera proporcja 1:3 wzięła się zapewne stąd, że takie wymiary flag podał w korespondencji z Ambasadą Niemiec w Londynie przedstawiciel brytyjski w Zatoce Perskiej w połowie lat trzydziestych (ale tylko w odniesieniu do tzw. flagi nr 1). W tej korespondencji także okre-

ślono szerokość białego pionowego pasa przy drzewcu na 1/6 długości flagi.

Z dostępnych obecnie materiałów nie wynika, aby flagi szejkanatów Wybrzeża Rozejmowego były dłuższe, niż wynika to z proporcji boków 1:2. Podawane w pracach weksylologów, zwłaszcza w latach 50. i 60., wielkości 1:3 a nawet 1:4 były raczej błędne i wynikały z powielania informacji przekazanych przez Neubeckera.

1. Ryc. 27. Arabski statek (dau) z banderą według wzoru Nr 1 na zdjęciu z lat trzydziestych. <https://commons.wikimedia.org/>

Z morza na ląd

Flagi szejkanatów Wybrzeża Rozejmowego używane były głównie na morzu - jako bandery. Z czasem, gdy wraz z przemianami gospodarczymi aktywność rodów znad zatoki zaczęła przenosić się z wody na ląd, flagi zaczęły być coraz częściej używane także tam.

Fudżajra

W 1952 r. W. Brytania uznała **Fudżajrę** za kolejne, siódme państwo powiernicze.

W momencie podpisania Układu Ogólnego z Wielką Brytanią w 1820 r. uznawano ją za część Sułtanatu Maskatu i używano tam jednobarwnej czerwonej flagi. Około 1850 r. Fudżajra przeszła pod panowanie Kasimich, ale w 1902 r. stała się de facto niezależnym szejkanatem i używała jednolitej flagi czerwonej.

Z chwilą oficjalnego uznania odrębności przez W. Brytanię w 1952 r. władca Fudżajry, szejk Mohammed bin Hamad Al Sharqi, zastąpił czerwoną flagę taką, na której widniała nazwa emiratu zapisana białymi arabskimi literami. Natomiast banderą stała się formalnie flaga o wzorze określonym w traktacie z 1820 r, jakiej używały (także jako flagi na lądzie) Szardża i Ras al-Chajma.

W 1961 r. Fudżajra powróciła do jednobarwnej flagi czerwonej bez napisu i używała jej do 1975 r.

Ryc. 28. Flaga Fudżajry w latach 1952 – 1961. Ze zbiorów autora

Ryc. 29. Flaga Fudżajry w latach 1961 – 1975. Ze zbiorów autora

Abu Zabi

Flaga **Abu Zabi** nie jest już widywana w przestrzeni publicznej. Stanowi natomiast element współczesnego godła emiratu. Jest czerwona, z białym prostokątem w kantonie.

Jest to stosunkowo nowa flaga. Do późnych lat pięćdziesiątych Abu Zabi używało na lądzie pełnej czerwonej flagi, a na morzu z białym pasem wzdłuż drzewca.

W 1958 r. ówczesny władca Abu Zabi, szejk Shakbut bin Sultan Al Nahyan, zawiadomił Wielką Brytanię, że doda białą prostokąt „w jej górnym rogu, który będzie zajmował jedną trzecią szerokości i nieco ponad jedną trzecią długości flagi”.

Podniesiono ją po raz pierwszy 27 lutego 1958 r. i używano podczas uroczystości państwowych do grudnia 1971 r., kiedy przyjęto flagę Zjednoczonych Emiratów Arabskich. W 1975 r. zrezygnowano całkowicie z używania własnej flagi na rzecz flagi federacji.

Ryc. 30. Flaga Abu Zabi od 1958 roku. Ze zbiorów autora

Ryc. 31. Lotnisko w Abu Zabi udekorowane flagami emiratu. Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 32. Flagi Abu Zabi w układzie pionowym. Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Umm al-Kajwajn

Flaga **Umm al-Kajwajnu**, to projekt przyjęty w 1961 roku przez władcę, szejka Ahmada bin Rashida Al Mualłę, który rządził emiratem od 1928 roku i był najstarszym przywódcą na ceremonii utworzenia Zjednoczonych Emiratów Arabskich w 1971 roku.

Flaga ma biały pas przy drzewcu, a na czerwonej części płata biały półksiężyc i pięcioramienną gwiazdę - symbole islamu.

Według brytyjskich akt dyplomatycznych władca początkowo życzył sobie gładkiego czerwonego tła, ale dodał biały pas, gdy wskazano, że oryginalny projekt może być pomyłony z flagą Turcji. Oficjalne użycie nowej flagi zostało potwierdzone w maju 1961 roku.

Przed tą datą Umm al-Kajwajn używał czerwonej flagi z białym pasem przy drzewcu - takiej samej jak Dubaj i Adżman.

Ryc. 33. Flaga Um al-Kajwajnu od 1961 r.
Ze zbiorów autora

Flagi **Dubaju** i **Adżmanu** są identyczne - czerwone, z białym pasem wzdłuż drzewca. Używane są od XIX w. w niezmięnionej formie.

Dubaj

Na początku lat sześćdziesiątych koncerny naftowe zgodziły się na podnoszenie flagi **Dubaju** podczas prowadzenia działalności w emiracie. Od tego czasu flaga ta jest powszechnie używana do dziś. Można ją spotkać przed wieloma budynkami rządowymi czy hotelami. Jest elementem oficjalnego godła Dubaju.

Ryc. 36. Flaga Dubaju skrzyżowana z flagą ZEA jako element aktualnego godła Dubajskiego Zarządu Lotnictwa Cywilnego.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 34. Współczesne użycie flag Dubaju.
Przed budynkiem administracyjnym obok flagi ZEA.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 35. Współczesne użycie flag Dubaju.
Obok flagi firmowej na budynku hotelu Carlton.
Fot. J. Skorupski 2024

Adżman

Oficjalna flaga **Adżmanu** ma ten sam wzór, co flaga Dubaju. Natomiast w przestrzeni publicznej emiratu obecnie prawie nie występuje.

Powiewa - jako flaga historyczna - na wieży zmienionej w muzeum fortu w centrum Adżmanu, znajduje się także na zabytkowym Land Roverze władcy emiratu z lat sześćdziesiątych.

Ryc. 37. Flaga historyczna na forcie będącym obecnie siedzibą Muzeum Adżmanu.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 38. Autor z flagą samochodową na Land Roverze szejka Adżmanu z lat sześćdziesiątych. Zwraca uwagę proporcja płata 1:2 oraz szerokość pasa białego, wynosząca ok. 1/3 długości flagi.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 39. Flagi Dubaju i Adżmanu używane od XIX wieku.
Ze zbiorów autora

Szardża i **Ras al-Chajma** mają podobne flagi, co jest odzwierciedleniem ich przeszłości, kiedy obydwoma szejkanatami rządziły gałęzie rodziny Kasimi. Jest to czerwona flaga z białym obramowaniem.

Szardża

W Szardży szerokość pasa białego stanowiła jedną czwartą szerokości pola czerwonego. Emir Szardży w 1975 r. zakazał używania tej flagi, jako narzuconej przez Brytyjczyków i nazywanej obecnie niekiedy flagą okupacyjną. W przestrzeni publicznej została zastąpiona flagą Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Usunięta została także z godła Szardży.

Ryc. 40. Godło Szardży na granicy z Fudżajrą, przy wjeździe do miasta Khor Fakkan.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 41. Flaga Szardży.
Ze zbiorów autora

Ras al-Chajma

Natomiast w **Ras al-Chajmie** flaga czerwona flaga z białym obramowaniem jest używana nadal. Można ją zobaczyć przed wieloma budynkami publicznymi, urzędami, szkołami itp. Jej wzór najbardziej przypomina ten ustalony w układzie z 1820 r. Płat ma proporcje 1:2, a szerokość białego pasa jest równa szerokości pola czerwonego.

Ryc. 42. Flagi przed stacją ratownictwa morskiego w RAK. Od prawej - flaga Ras al-Chajmy, flaga ZEA oraz flaga policji ZEA.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 43. Aktualny wzór flagi RAK jest najbardziej zbliżony do wzoru określonego w układzie z 1820 r.
Rysunek autora

Ryc. 46. Paszport z Fudżajry z 1967 r.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 50. Tablica rejestracyjna na samochodzie szejka Adżmanu (lata sześćdziesiąte). Ze zbiorów Muzeum w Adżmanie; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 47. Paszport z Umm al-Kajwajnu z 1971 r.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 48. Paszport z Ras al-Chajmy z 1971 r.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 49. Samochodowa tablica rejestracyjna z Umm al-Kajwajnu (lata pięćdziesiąte). ze zbiorów Muzeum Historycznego w Umm al-Kajwajnie; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 51. Znaczek pocztowy Abu Zabi z 1967 r.
Ze zbiorów autora

Ryc. 52. Seria znaczków Szardży z 1970 r.
Ze zbiorów autora

Flagi są także elementami aktualnych godeł czterech emiratów (Abu Zabi, Dubaj, Adżman, Umm al-Kajwajn). Umm al-Kajwajn przyjął niedawno także logo, jako nowoczesny symbol składający się z połączenia stylizowanych flag ZEA i emiratu. Dubaj zmienił wzór godła w 2023 r., ale czerwono-biała flaga emiratu pozostała jego elementem. Szardża nie zmieniając zasadniczo wzoru godła, zamieniła dawne („okupacyjne”) flagi na flagi federacji. Ras al-Chajma zmieniła godło całkowicie, rezygnując z umieszczania w nim flag na rzecz wizerunku wieży fortecznej. Jedynie Fudżajra nie miała i nie ma w swym godle flagi.

Ryc. 53. Godło Abu Zabi.
Z oficjalnych stron ZEA i poszczególnych emiratów

Ryc. 54. Godło Dubaju do 2023 r.
Z oficjalnych stron ZEA i poszczególnych emiratów

2 października 2023 r. władca Dubaju, Szejk Mohammed bin Rashid Al Maktoum wydał dekret zatwierdzający nowe godło emiratu. W rzeczywistości jest to dotychczasowe godło w nowym opracowaniu graficznym. Nie ma już na nim podpisu Dubai, natomiast pozostały historyczne flagi.

Oficjalna symbolika godła jest następująca:

- **Sokół** symbolizuje autentyczność i dumę, które wyróżniają Dubaj. Reprezentuje także śmiałą wizję przyszłości.
- **The Dhow** (tradycyjny statek - przyp. JS), to hołd swoim korzeniom jako centrum handlu i wymiany kulturalnej i symbol pozycji światowego centrum gospodarczego.
- **Palma** reprezentuje hojność i gościnność. Odzwierciedla autentyczne wartości Dubaju, ponieważ wita miliony gości z ciepłem i życzliwością.
- **Flagi**, przedstawiane w formie tarczy, symbolizują bezpieczeństwo obywateli i mieszkańców Dubaju.
- **Liście Ghaf** to narodowy symbol elastyczności, zwinności, tolerancji i współistnienia. (Ghaf /łac. Prosopis cineraria/, to drzewo szczególnie odporne na suszę, rosnące w warunkach pustynnych, uznane w 2008 r. za drzewo narodowe ZEA - przyp. JS).

Kalba

Kalba, położona nad Zatoką Omańską, jest obecnie częścią emiratu Szardża. Od połowy XIX w. rządzona była przez boczną gałąź rodu Kawasimi. W 1921 r. zadeklarowała niepodległość od władców Szardży, co W. Brytania uznała w 1936 r. Gdy w 1952 r. sąsiednią Fudżajrę uznano za niepodległą, Kalba znalazła się ponownie pod władzą Szardży.

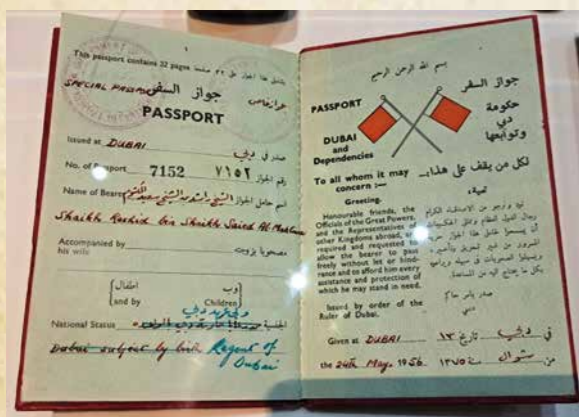
Kalba, jako zawsze rządzona przez Kasimich używała flagi i bandery takiej, jak Szardża.

Ryc. 44. Flaga Kalby.
Ze zbiorów autora

Flagi jako elementy godła

W latach 50. skrzyżowane flagi stały się odpowiednikiem herbów państwowych poszczególnych szejkanatów. Taki znak pojawiła się na oficjalnych dokumentach i tablicach.

Ryc. 45. Paszport Dubaju z 1956 r.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Wizerunki znaków przedstawione na rysunkach 55 do 63 zaczerpnięto z oficjalnych stron internetowych ZEA i poszczególnych emiratów.

Ryc. 55. Plansza z nowym godłem Dubaju i podpisem szejka.

Ryc. 58. Logo Umm al-Kajwajnu.

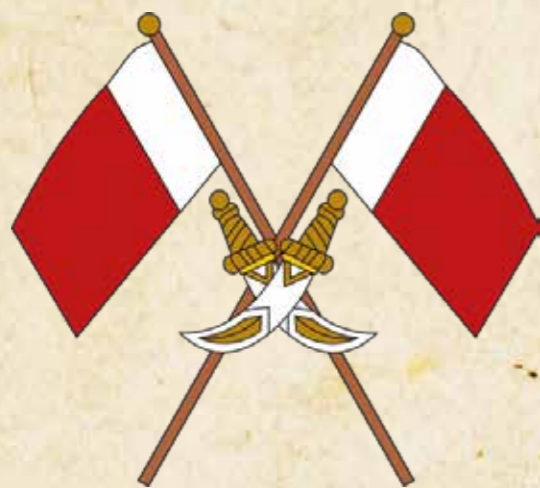
Ryc. 61. Dawne godło Ras al-Khaimy.

Ryc. 59. Godło Szardży do 1975 r.

Ryc. 62. Nowe godło Ras al-Khaimy.

Ryc. 56. Godło Adżmanu.

Ryc. 60. Godło Szardży od 1975 r.

Ryc. 63. Godło Fudżajry.

Ryc. 57. Godło Umm al-Kajwajnu.

Ryc. 64. Godło Adżmanu na bramie fortu przekształconego na muzeum historyczne.
Fot. J. Skorupski 2024

Obecny status flag poszczególnych emiratów

Rozkazem z 6 listopada 1975 r. szejk Sultan bin Muhammad Al-Qasimi polecił zaprzestać używania w Szardży dotychczasowej flagi „White pierced red”, stwierdzając:

„Po pokonaniu plemienia Kawasimich brytyjcy okupanci dali im tę flagę, która miała zastąpić ich własną, z trzema poziomymi pasami: od góry zielonym, białym i czerwonym, z koranicznym napisem „Z pomocą Boga zwycięstwo jest bliskie” na białej części. Utrata naszej flagi narodowej nastąpiła w sobotę 8 stycznia 1820 r. Zatem to, co teraz zrobiłem, to przywrócenie godności dzisiejszym obywatelom Szardży i obywatelom Szardży w przeszłości, którzy byli zmuszeni oddawać cześć fladze agresorów, którzy usunęli naszą flagę, flagę, która symbolizowała walkę Kasimich”.

15 listopada 1975 r. Adżman, Umm al-Kajwajn oraz Fudżajra poszły w ślady Szardży i także zastąpiły swoje flagi flagą federacji.

Niedługo potem zaprzestano używania czerwonej flagi z białym kantonem w Abu Zabi.¹⁸

Tak więc obecnie dawne flagi używane są tylko w dwóch emiratach: Dubaju i Ras al-Chajmie.

ZEA to federacja monarchii absolutnych. Wiele praw i decyzji zapada poprzez deklaracje ich władców. Nie są one powszechnie publikowane, a jedynie wchodzą w życie zwyczajowo.

Tak też zapewne jest z dawnymi flagami. Nie udało się, jak dotąd, dotrzeć do dokumentów, które znosiłyby dawne flagi i nakazywały używanie w ich miejsce flagi federacji.

Należy przypuszczać, że z formalnego punktu widzenia dawne flagi nie zostały zniesione, a jedynie nakazano zastąpienie ich flagami ZEA. Przedstawianie dawnych flag nie jest zakazane, lecz eksponowane są w większości emiratów wyłącznie, jako weksylia historyczne.

Co więcej, w Abu Zabi flagi z białym kantonem stanowią nadal element oficjalnego godła emiratu.

Przed zjednoczeniem

Powołana w 1952 r. Rada Państw Powierniczych (Trucial States Council) była pierwszym organem, w którym uczestniczyli razem przedstawiciele wszystkich siedmiu szejkanatów. Powstała ona z inicjatywy W. Brytanii i obradowała pod przewodnictwem jej przedstawiciela. Zbierała się dwa razy w roku i od początku jej obradom towarzyszyła flaga: czerwono-biała-czerwona z zieloną siedmioramienną gwiazdą. Rada Państw Powierniczych istniała do momentu zjednoczenia, to jest do 1971 r. Była organem doradczym i zajmowała się wyłącznie sprawami siedmiu państw traktatowych.

18. Według niektórych źródeł w Abu Zabi zaprzestano używania flagi z białym kantonem od razu po podpisaniu układu zjednoczeniowego w grudniu 1971 r.

Ryc. 65. Flaga Rady Państw Traktatowych 1952-1971.
<https://www.crwflags.com/fotw/flags/>

Ryc. 66. Flagi w trakcie rozmów zjednoczeniowych w Dubaju. Na pierwszym planie flaga Bahrajnu, który uczestniczył w negocjacjach do 1970 r.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 67. Flagi sześciu emiratów (bez Ras al-Chajmy) w dniu podpisania w Dubaju umowy zjednoczeniowej 1 grudnia 1971 r. Czy siódmy, pusty maszt był zarezerwowany dla Ras al-Chajmy, czy może dla przyszłej flagi federacji?

Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

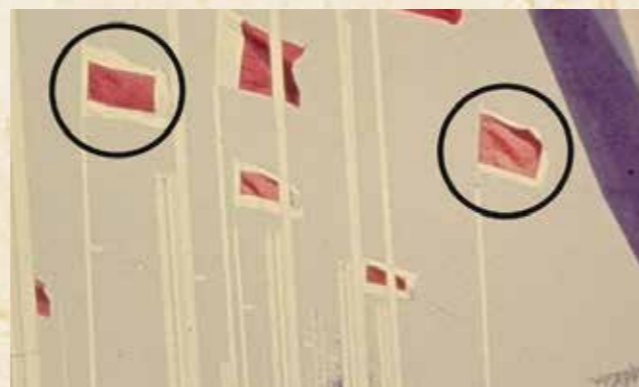

Ryc. 68. Al Etihad House - budynek, w którym prowadzono rozmowy zjednoczeniowe dziś jest częścią Etihad Museum (Muzeum Zjednoczenia). Za nim widoczny najwyższy maszt flagowy w Dubaju.
Fot. J. Skorupski 2024

Ryc. 69. Flagi wszystkich emiratów w Dubaju na Rondzie Wieży Zegarowej w dzielnicy Deira. Zegar umieszczono tu w 1962 r. i przez lata był symbolem Dubaju. Do dziś stoi w tym miejscu w całkowicie zmienionym otoczeniu.

Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 70. Na powiększeniu zdjęcia widać, że flagi o teoretycznie tym samym wzorze w praktyce różniły się niekiedy zdecydowanie.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Flaga państwowa Zjednoczonych Emiratów Arabskich

Na dwa miesiące przed planowanym podpisaniem umowy zjednoczeniowej Diwan¹⁹ Emira Abu Zabi ogłosił w gazie Al Ettihad konkurs na flagę przyszłego państwa federalnego. Wpłynęło 1030 prac, z których 6 zostało przedstawionych do wyboru tuż po podpisaniu umowy zjednoczeniowej. „Ojciec założyciel” Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Zayed bin Sultan Al Nahyan, wybrał projekt 19-letniego Abdullaha Mohammeda Al Maeenaha.

19. Diwan - urząd lub urzędnik dworski. W tym przypadku najbliższym tłumaczeniem tego słowa wydaje się być kancelaria.

Ryc. 71. Prezentacja projektu flagi ZEA szejkowi Zayedowi.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Pierwszy zapis dotyczący flagi ZEA znalazł się w artykule 5 Konstytucji ZEA z 1971 r.:

Artykuł 5

Zjednoczone Emiraty Arabskie będą miały swoją flagę, godło i hymn narodowy. Flagę i godło określa ustawa. Każdy emirat ma własną flagę, której może używać na swoim terytorium.

Ryc. 72. Pierwsza publiczna prezentacja flagi Zjednoczonych Emiratów Arabskich.
Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Flaga została ustanowiona na mocy Ustawy Federalnej nr 2 z dnia 1 grudnia 1971 r., która (obecnie) brzmi następująco:

Ustawa federalna nr 2 z 1971 r. dotycząca flagi Unii

My, Zayed Bin Sultan Al Nahyan, Prezydent Zjednoczonych Emiratów Arabskich,

- Po zapoznaniu się z artykułami 5, 47/2, 54/4, 58, 110/4 tymczasowej Konstytucji Zjednoczonych Emiratów Arabskich,

- I po zapoznaniu się z Uchwałą Federalną nr 4 z 1971 r. w sprawie flagi,

- I na podstawie zgody Rady Ministrów i ratyfikacji Federalnej Rady Najwyższej,

uchwalił następującą ustawę:

Artykuł 1

Flaga Zjednoczonych Emiratów Arabskich ma następujący kształt, rozmiar i kolory:

Prostokąt, którego długość jest dwukrotnie większa od szerokości, podzielony na cztery prostokątne części, z których pierwsza jest czerwona, tworząca bok flagi w pobliżu masztu flagi, którego długość to szerokość flagi równa czwartej długości flagi; pozostałe trzy części tworzą resztę flagi, są poziome, równe i równoległe, wyższa z nich jest zielona; środkowa jest biała, a dolna jest czarna.

Artykuł 2

Z zastrzeżeniem postanowień art. 1 tej ustawy, specyfikacja flagi Związku, jej masztu, zasad jej podnoszenia oraz warunków wykonywania, rozpowszechniania i używania zostanie określona uchwałą Rady Ministrów.

Artykuł 3

Bez uszczerbku dla surowszej kary przewidzianej w innej ustawie, kto publicznie, w miejscach publicznych lub miejscach ogólnodostępnych dopuszcza się któregośkolwiek z poniższych czynów, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 10 lat i nie przekraczający 25 lat i grzywnę nie mniejszą niż 500 000 pięćset tysięcy dirhamów:

1. Upuszcza, uszkadza lub w jakikolwiek sposób obraża flagę Unii,
2. Upuszcza, uszkadza lub w jakikolwiek sposób obraża flagę któregośkolwiek z członków Unii Emiratów, flagę Rady Współpracy Państw Arabskich Zatoki Perskiej lub flagę któregośkolwiek innego państwa.

Klauzula 1 niniejszego artykułu będzie uważana za zbrodnię przeciwko bezpieczeństwu państwa.

Artykuł 4

Ustawa ta podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym i obowiązuje od dnia jej wydania.

Brzmienie powyższej ustawy zostało zaczerpnięte z aktualnego (marzec 2024) Dziennika Urzędowego ZEA (<https://uaelegislation.gov.ae/en/>). Tekst tej ustawy został niewątpliwie zmieniony w porównaniu z tekstem z 1971 r., o czym świadczy m. in. określenie kary grzywny w dirhamach. Dirham bowiem został wprowadzony jako wspólna waluta w ZEA dopiero w 1973 r.

Niejasna jest też data przyjęcia i formalnego wejścia w życie tej ustawy. W Dzienniku Urzędowym ustawa ta ma numer 2. Datę publikacji podano, jako 1 grudnia 1971 r., a datę wejścia w życie - 21 grudnia 1971 r. (Ustawa numer 1 - to ustawa z 1 grudnia 1971 r. o Dzienniku Urzędowym).

Ryc. 73. Szejkwie zjednoczonych już emiratów po pierwszym podniesieniu flagi 2 grudnia 1971 r.

Ze zbiorów Muzeum Etihad w Dubaju; zdjęcie J. Skorupski

Ryc. 74. Na pierwszym planie oryginalny maszt, na którym po raz pierwszy podniesiono flagę ZEA. Za nim flaga na najwyższym w Dubaju, 120 metrowym maszcie.

Fot. J. Skorupski 2024

Cztery kolory na fladze, to tradycyjne barwy panarabskie, których pochodzenie interpretowane jest różnie. Według autora flagi ZEA kolor czarny symbolizuje wczesne lata islamu i pierwsze dwa kalifaty. Zielony reprezentował kalif Fatymidów, a czerwony był flagą osmańską i reprezentował krew. Wreszcie kolor biały symbolizował pierwsze zwycięstwo proroka Mahometa w bitwie pod Badr w 624 roku n.e. Inne interpretacje przypisują czerwień dynastii Haszymidzkiej, biel - Omajadom, ale także odwołują się do cytatu z XI-V-wiecznego irackiego poety Safi Al Din Al Hilli: „Białe są nasze czyny, czarne nasze bitwy, zielone nasze pola i czerwone nasze miecze”.

Po raz pierwszy te kolory pojawiły się na fladze tzw. rewolty arabskiej w 1916 r.

Obecna, oficjalna interpretacja znaczenia poszczególnych barw jest następująca:

Zielony reprezentuje nadzieję, radość, optymizm i

miłość oraz dobrobyt i bogactwo kraju.

Biały reprezentuje miłość, pokój i uczciwość.

Czarny oznacza siłę i odwagę oraz sprzeciw wobec niesprawiedliwości.

Czerwony reprezentuje wytrwałość, moc i śmiałość.

Pionowy czerwony pas łączy wszystkie pozostałe znaczenia w jedność.

Ryc. 75. Flaga Zjednoczonych Emiratów Arabskich - barwy i wymiary określone na oficjalnej stronie ZEA

Od 2013 r. 3 listopada każdego roku obchodzony jest w ZEA Dzień Flagi. Święto to zostało ustanowione z inicjatywy Szejka Muhammada bin Rashida Al Maktouma, premiera Zjednoczonych Emiratów Arabskich i władcy Dubaju, aby upamiętnić wybór Szejka Khalify ben Zayed Al Nahyana na prezydenta Zjednoczonych Emiratów Arabskich²⁰.

Święto to jest obecnie w ZEA obchodzone bardzo uroczysto. Z tej okazji organizowane są konkursy, wystawy. Flaga ZEA widoczna jest dosłownie wszędzie.

W tym dniu o godzinie 11.00 we wszystkich instytucjach państwowych i publicznych, w tym w szkołach, następuje uroczyste podniesienie flagi.

Ryc. 76. Uroczystość podniesienia flagi przed siedzibą Rady Doradczej Emira Szardży. Z oficjalnej strony ZEA

20. 3 listopada 2004 r. Szejk Khalifa został zaprzysiężony na drugiego prezydenta ZEA. Był synem szejka Zayed „Ojca założyciela ZEA”. Jego imieniem nazwany został najwyższy budynek świata - Burdż Khalifa w Dubaju.

Ryc. 77. Uliczne stragany w Dniu Flagi. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 78. Dzień flagi w szkole. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 79. Tysiące flag na jednej z plaż. Dzień flagi jest okazją do rywalizacji i ustanawiania rekordów związanych z flagą i barwami państwowymi, jak flaga o powierzchni boiska piłkarskiego ułożona z dziesiątek tysięcy malowanych pestek daktyli. Z oficjalnej strony ZEA

Flaga ZEA stała się obiektem, wobec którego budowany jest kult zjednoczenia emiratów. W kolejnych stolicach emiratów budowano od 2002 r. ponadstumetrowe maszty, na których powiewają ogromne flagi. Ostatnie dwa - 120 metrowe maszty w Fudżajrze i Umm al-Kajwajnie powstały w 2014 r. „na mocy dekretu wiceprezydenta ZEA, który orzekł, że każdy emirat powinien mieć własny wysoki maszt z flagą ZEA”²¹.

Flagi na masztach widoczne są w wielu miejscach we wszystkich emiratach.

Flagami dekorowane są na co dzień budynki publiczne, domy mieszkalne a nawet sklepy.

21. Sformułowanie z oficjalnej gazety internetowej ZEA z dnia 23 listopada 2014 r. <https://www.thenationalnews.com/uae>

Ryc. 80. Najwyższy maszt flagowy w Abu Zabi znajduje się na wybrzeżu w pobliżu hotelu Emirates Palace, ma wysokość 123 m i w 2002 r. był najwyższym masztem flagowym na świecie. Ze stron internetowych poszczególnych emiratów

Ryc. 81. W 2012 r. rocznicę zjednoczenia uczczono w Szardży postawieniem masztu flagowego o wysokości 123 m. Wyspę, na której jest usytuowany nazwano Flagową i jest ona obecnie jednym z najczęściej odwiedzanych miejsc w tym mieście. Ze stron internetowych poszczególnych emiratów

Ryc. 82. Najwyższy maszt flagowy w Adźmianie o wysokości 120 m. został ustawiony w 2013 r. Ze stron internetowych poszczególnych emiratów

Ryc. 83. W Ras al-Chajmie najwyższy maszt ustawiony na Qawasim Corniche stał się atrakcyjnym punktem orientacyjnym miasta. Ze stron internetowych poszczególnych emiratów

Ryc. 84. Budowa 120 metrowego masztu flagowego w Fudżajrze.
Ze stron internetowych poszczególnych emiratów

Ryc. 85. Flaga ZEA na 75 metrowym maszcie w mieście Khor Fakkan w Szardży. Podobne maszty stoją też - z rozkazu emira - w Dibbie i Kalbie.
Fot. J. Skorupski

Ryc. 86. Flagi na lokalnym centrum handlowym w Umm al-Kajwajnie. Flagi często eksponowane są w grupach po 7 flag (7 emiratów). Tu 7 flag na środku budynku jest na wyższych masztach niż pozostałe, ponadto 7 oddzielnych masztów z flagami ustawiono przed budynkiem.
Fot. J. Skorupski

Ryc. 87. Flagi przed bramą pałacu prezydenckiego Qasr al Watan w Abu Zabi. Maszty flagowe, zwłaszcza przed znaczącymi obiektami, często ustawiane są w grupach po kilka lub kilkanaście.
Fot. J. Skorupski

Ryc. 88. Bardzo rzadko zdarza się, aby flaga ZEA miała nieprawidłowy wzór.
Fot. J. Skorupski

Flaga Głowy Państwa i godło ZEA

Obok flagi państwowej drugą oficjalną flagą ZEA jest Flaga Głowy Państwa. Flaga ma ten sam wzór, co flaga państwowa z tym, że na środku białego pasa umieszczone jest godło federalne. Flaga ta przysługuje wyłącznie Prezydentowi Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

Została ona ustanowiona w 1973 r. Jej wzór zmienił się w 2008 r. wraz ze zmianą godła federalnego.

Ryc. 89. Flaga Głowy Państwa 1973-2008. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 90. Flaga Głowy Państwa od 2008 r. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 91. Spotkanie Przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen z prezydentem Zjednoczonych Emiratów Arabskich Szejkim Mohamedem bin Zayedem Al Nahyanem podczas wizyty w Abu Zabi 7 września 2023 r. Obok szejka flaga ZEA i flaga głowy państwa.
Z oficjalnej strony ZEA

Godło ZEA zostało przyjęte ustawą federalną w 1972 r. Wg <https://uaelegislation.gov.ae/en/legislations> ustawa została opublikowana 1 maja 1972 r. w Dzienniku Urzędowym 4/72 i weszła w życie 2 maja 1972 r.

Ustawa federalna nr 7 z 1972 r. dotycząca godła Zjednoczonych Emiratów Arabskich i jego oficjalnej pieczęci

My, **Zayed Bin Sultan Al Nahyan, Prezydent Zjednoczonych Emiratów Arabskich,**

- Po zapoznaniu się z tymczasową konstytucją,
- Na podstawie zgody Federalnej Rady Ministrów i Federalnej Rady Narodowej oraz ratyfikacji Rady Najwyższej federacji,

Uchwalił następującą ustawę:

Artykuł 1

Godło państwowe przedstawia sokoła z okręgiem pośrodku, na którym statek unosi się na falach i który w trzyma w pazurach sokoła, prostokąt z nazwą Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

Artykuł 2

Godło państwowe powinno być używane w oficjalnych dokumentach.

Artykuł 3

Niedozwolone jest wykorzystywanie godła państwowego do celów handlowych i przemysłowych lub w panelach, reklamach i innych dokumentach małżeńskich, chyba że za prywatną zgodą prezydenta państwa.

Kto dopuści się naruszenia postanowień ustępu poprzedniego, podlega karze pozbawienia wolności na okres nieprzekraczający miesiąca oraz karze grzywny w wysokości pięćdziesiąt dinarów bahrańskich lub pięćuset dirhamów albo jednej z dwóch takich kar.

Artykuł 4

Pieczęć państwowa składa się z godła państwowego umieszczonego w okrągłej ramce według załączonego wzoru.

Artykuł 5

Pieczęć państwowa umieszczana jest na znakach ministerstw, różnych organów władzy publicznej, z podaniem nazwy mini-

sterstwa, organu lub odpowiedniego wydziału pomiędzy obiema stronami okrągłej ramki.

Artykuł 6

Pieczęć państwową przechowuje się w państwie siedziby w celu stemplowania na ustawach, konwencjach, dokumentach zatwierdzających, dokumentach urzędowych i patentach oraz innych uchwałach i dokumentach, które powinny być ostemplowane pieczęcią państwową w sposób zwyczajowy.

Artykuł 7

Niniejsza ustawa zostanie ogłoszona w Dzienniku Urzędowym i zacznie obowiązywać od dnia jej ogłoszenia.

Godło przedstawia złotego sokoła (Hawk of Quraich; pol. Sokół Kurajszytów) z umieszczonym na piersi kręgiem (dyskiem) z wizerunkiem arabskiej łodzi dhow otoczonym łańcuchem. Sokół ma 7 piór ogonowych i trzyma w szponach czerwoną wstęgę z nazwą federacji zapisaną pismem kufickim.

Godło zostało zmienione 22 marca 2008 r. Łódź na dysku została zastąpiona flagą ZEA, a zamiast łańcucha umieszczono 7 pięcioramiennych gwiazd.

Ryc. 92. Godło ZEA 1973-2008.
Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 93. Godło ZEA od 2008 r.
Z oficjalnej strony ZEA

Znaki wojska i policji przed i po zjednoczeniu

Jak napisano wcześniej, w 1951 r. z inicjatywy Brytyjczyków utworzono uzbrojoną formację o charakterze policyjnym wspólną dla wszystkich szejkanatów.

Do 1956 r. nosiła ona nazwę Trucial Oman Levies (TOL), którą w 1956 r. zmieniono na Trucial Oman Scouts (TOS).

TOL, a następnie TOS były finansowane przez W. Brytanię i podlegały brytyjskiemu ministerstwu spraw zagranicznych. Swoją główną siedzibę miały w Szardży i podlegały bezpośrednio brytyjskiemu rezydentowi politycznemu w Bahrajnie.

Nie udało się uzyskać informacji o weksyliach używanych przez TOL i TOS, choć na nielicznych zdjęciach widoczne są sztandary i proporczyki. Podstawowym znakiem mundurowym były pojedyncze lub skrzyżowane omańskie sztylety (ang. khanjar)²².

Ryc. 94. Oznaki i guziki używane przez Trucial Oman Scouts. Podpis pod skrzyżowanymi sztyletami: Siły Wybrzeża Omanu. Ze zbiorów autora

Formacja Trucial Oman Scouts istniała do 1971 r., to jest do powstania Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Natomiast już od 1965 r. poszczególne szejkanaty zaczęły formować własne jednostki wojskowe. Istniały one do 1976 r., kiedy zostały połączone w jednolite Siły Zbrojne Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

Do czasu połączenia w poszczególnych emiratach istniały: Abu Dhabi Defence Force (1965-1976), Ras Al Khaimah Mobile Force (1968-1976), Dubai Defence Force (1971-1976), Sharjah National Guard (1972-1976) and Umm Al Quwain National Guard (1976).

Pierwsze jednostki wojskowe podległe władcy szejkanatu utworzono w Abu Zabi w 1965 r. Z biegiem lat rozrosły się one do sił zbrojnych liczących w połowie lat siedemdziesiątych około 15 000 ludzi.

Ryc. 95. Land Rover sił lądowych Abu Zabi w czasie parady w 1970 r. Na prawym błotniku flaga ADDF (Abu Dhabi Defence Force - pol. Siły Obronne Abu Zabi), na lewym błotniku z przodu - znak ADDF. Ponadto oznaczenia taktyczne typowe dla armii brytyjskiej. W tle liczne flagi Abu Zabi. Ze zbiorów autora

Ryc. 96. Kuter patrolowy Marynarki Wojennej Abu Zabi z flagą emiratu, jako banderą na maszcie. Ze zbiorów autora

Ryc. 97. Jeden z 12 samolotów Mirage zakupionych przez Abu Zabi w 1972 r. Na stateczniku pionowym flaga emiratu. Ze zbiorów autora

Ryc. 98. Oznaki policji (od lewej) Abu Zabi, Adżmanu i Fudżajry. Ze zbiorów autora

W maju 1976 r. utworzono Siły Zbrojne ZEA. Mają one swoją oznakę i flagę, podobnie jak poszczególne rodzaje wojsk.

Bandera Marynarki Wojennej ZEA jest identyczna z flagą państwową.

Ryc. 99. Oznaka Sił Zbrojnych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 100. Flagą Sił Zbrojnych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 101. Flagą Sił Zbrojnych ZEA, obok flagi państwowej podczas uroczystości Dnia Pamięci w 2018 r. przy pomniku - mauzoleum Wahat Al Kamara (Oaza Godności) w Abu Zabi. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 102. Oznaka Wojsk Lądowych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 103. Flaga Wojsk Lądowych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 104. Oznaka Marynarki Wojennej ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 105. Flaga Marynarki Wojennej ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 106. Oznaka Sił Powietrznych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

22. Khanjar, pol. kandżar to tradycyjny sztylet omański, krótki, z ostrzem zakrzywionym w kształcie litery J. Jest elementem aktualnego godła Omanu.

Ryc. 107. Flaga Sił Powietrznych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 108. Znak Sił Powietrznych ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Ryc. 109. Władcy siedmiu emiratów przy maszcie, na którym po raz pierwszy podniesiono flagę ZEA. Z oficjalnej strony ZEA

Logo Zjednoczonych Emiratów Arabskich²³

Ryc. 110. Logo Zjednoczonych Emiratów Arabskich przyjęte w styczniu 2020 r. Z oficjalnej strony ZEA

8 stycznia 2020 r. Jego Wysokość Szejk Mohammed Bin Rashid Al Maktoum, Wiceprezydent, Premier i Władca Dubaju oraz Jego Wysokość Szejk Mohamed Bin Zayed Al Nahyan, Książę Koronny Abu Zabi i Zastępca Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych ZEA, zaprezentowali nowe logo które będzie reprezentować Zjednoczone Emiraty Arabskie na świecie jako część marki narodowej.

Szejk Mohammed bin Rashid Al Maktoum powiedział: „Marka ZEA Nation reprezentuje naszą mapę, naszą tożsamość i nasze rosnące aspiracje”.

Projekt składa się z siedmiu linii kształtujących mapę Zjednoczonych Emiratów Arabskich, inspirowanych wieżowcami i mocnymi fundamentami kraju, jego silnym duchem, wzniosłymi marzeniami i ambicjami rozwojowymi. Siedem filarów stanowi fundament wspólnego domu i honoruje siedmiu przywódców, którzy zjednoczyli marzenia ludzi pod jednym narodowym sztandarem.

Oryks - zwierzę narodowe

Oryks arabski został oficjalnie uznany za **zwierzę narodowe Zjednoczonych Emiratów Arabskich**. Jest to średniej wielkości antylopa z długimi, lekko zakrzywionymi wzdłuż głowy rogami. Pochodzi z pustynnych obszarów Arabii. Może osiągnąć wysokość w kłębie około 120 cm. Rogi oryksa są proste i mogą osiągnąć długość około 70 cm.

Oryks ma brązowy kolor i jest jaśniejszy pod spodem. Jest roślinożercą i żywi się trawą.

Jest zwierzęciem chronionym. Co roku Ministerstwo Środowiska Abu Zabi organizuje tygodniową imprezę - Święto Oryksa.

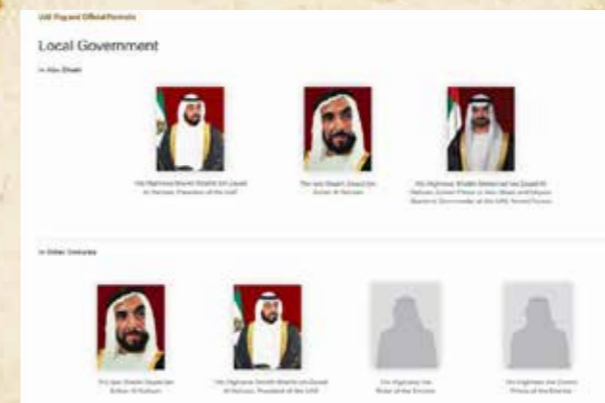
Ryc. 111. Oryksy w Abu Zabi. Z oficjalnej strony ZEA

Oficjalne przepisy dotyczące używania symboli ZEA

W ZEA obowiązują ściśle przepisy dotyczące używania flagi państwowej, a także eksponowania portretów władców. Zebrane są one w wydawnictwie, dostępnym w Internecie, pod tytułem „Flaga Zjednoczonych Emiratów Arabskich i oficjalne wytyczne dotyczące portretów; Dla podmiotów federalnych i ambasad”. Choć w tytule jest zastrzeżenie, że wskazane zasady i wytyczne dotyczą „podmiotów federalnych i ambasad”, to w dalszej treści dokument jest zalecenie, aby do tych wytycznych stosowały się także podmioty prywatne. Sądząc m. in. po tym, jakie i jak umieszczane są portrety przywódców m. in. w hotelach czy sklepach, zasady wskazane przez rząd w tym zakresie są stosowane powszechnie.

Sposób przedstawienia zasad dotyczących flagi państwowej jest interesujący, ciekawy i opracowany w sposób bardzo przystępny. Myślę, że może posłużyć jako wzór do zasad dotyczących polskiej flagi przygotowywanych przez Polskie Towarzystwo Weksylologiczne.

Natomiast oficjalne portrety i zasady ich ekspozycji należy traktować jako ciekawostkę, która nas (już, a może jeszcze) nie dotyczy.

Ryc. 112. Oficjalne portrety władców. Plansza pokazująca obowiązujące rozmieszczenie portretów w Abu Zabi i innych emiratach.

Z oficjalnej strony ZEA

ZAKOŃCZENIE

Sześćdziesiąt lat temu jedna mapa w atlasie ukierunkowała moje zainteresowania na całe życie. Choć zawodowo nie zajmowałem się geografiami polityczną, to ona właśnie, a po-

tem powiązana z nią weksylologia towarzyszą mi do dziś jako hobby, któremu pozostaje wierny przez ponad pół wieku.

Bezpośrednią inspiracją do napisania tego artykułu była moja podróż do Zjednoczonych Emiratów Arabskich w lutym 2024 r. Odwiedziłem wszystkie siedem emiratów, byłem w 10 największych miastach w tym państwie.

Zjednoczone Emiraty Arabskie, to fascynujący kraj. Dubaj jest jedynym miastem na świecie, w którym zbudowano ponad 100 budynków wyższych od warszawskiego Pałacu Kultury i Nauki. Nie sądzę też, by gdziekolwiek na świecie były szerokie piaszczyste plaże, dobrze urządzone i wyposażone, z kąpieliskami strzeżonymi przez licznych ratowników, na których plażowiczów można policzyć na palcach jednej ręki. A na takich plażach byłem w Khor Fakkan i w Umm al-Kajwajnie.

Zjednoczone Emiraty Arabskie istnieją niewiele ponad 50 lat i od chwili powstania budowane jest w tym kraju nowe, nowoczesne społeczeństwo. Funkcjonowanie państwa, którego ustroj można określić, jako demokratyczna federacja monarchii absolutnych, wywołuje u Europejczyków wiele wątpliwości. Część z nich wynika niewątpliwie z odmienności kulturowej, historycznej, religijnej i politycznej - często trudnej dla nas do zrozumienia.

Na mnie jako na geografie i weksylologu największe wrażenie zrobiło budowanie jedności kraju wokół jego nowego symbolu, jakim z chwilą powstania federacji stała się flaga państwowa. W ZEA można zobaczyć ją dosłownie wszędzie. Nie zniknęły jednak z przestrzeni publicznej dawne flagi poszczególnych emiratów. W części z nich są nadal używane, w innych są tylko eksponatami muzealnymi.

Natomiast kult nowej flagi jest powszechny. Powiewa na gigantycznych masztach we wszystkich emiratach, jest na urzędach, szkołach, sklepach, prywatnych domach mieszkalnych. A jej historia jest jednym z wiodących tematów ekspozycji w Etihad Museum w Dubaju, muzeum zjednoczenia, które powstało w miejscu, gdzie podpisano umowę federacyjną i gdzie 2 grudnia 1971 r. po raz pierwszy podniesiono wyłonioną w drodze konkursu flagę nowego państwa.

23. Cały tekst dotyczący logo został zaczerpnięty z Gulf News <https://gulfnews.com/uae/new-logo-to-represent-uae-for-50-years-released>

Niezwykłe losy jednego sztandaru armii Księstwa Warszawskiego i dwóch parochetów

Jedną z najdziwniejszych historii dotyczących polskich sztandarów wojskowych liczy sobie ponad 200 lat. W żydowskiej rodzinie Szczekaczów z Częstochowy przekazywana była z pokolenia na pokolenie. Kiedy w 1813 roku Napoleon wycofał się z Moskwy, przez Częstochowę przechodziły jego zdziesiątkowane jednostki wojskowe. Przed wyjazdem jeden z francuskich oficerów podarował kobiecie z tej rodziny na pamiątkę rzekomo francuską chorągiew. Kobieta zatrzymała ją, a po jakimś czasie wykonała z niej parochet.

Parochet, w jęz. hebrajskim oznacza zasłonę, kotarę. Taką bogato zdobioną tkaninę, zazwyczaj z aksamitu, jedwabiu, lnu lub brokatu zawieszają się za drzwiczkami Aron Ha-Kodesz, arki, w której znajdują się zwoje Tory.

Zasłonę tę przekazała Starej Synagodze w Częstochowie. Według opowieści flaga-Parochet pełniła podwójną rolę, jako elementu sakralnego, jak i symbolu wojskowego, bowiem pojawiła się podczas defilad wojskowych w mieście.

Prezes Stowarzyszenia Częstochowskich Żydów w Izraelu oraz wiceprezes Światowego Towarzystwa Częstochowskich Żydów i Ich Potomków Alon Goldman często jeździ do Częstochowy i wydaje biuletyn. Opowiadał on o nie jednej, a dwóch polskich chorągwiach pułkowych z czasów napoleońskich, które zostały użyte do wykonania dwóch parochetów. Każdy parochet miał wyhaftowany napis z nazwiskiem rodziny ofiarodawców. Jeden ku pamięci Dwory, córki Nachmana, żony Meira. Zasłona ma długość 137 cm i szerokość 115 cm. Jedną stronę wykonano ze zrudziałego, niegdyś karmazynowego jedwabiu adamszkiego z naszytą białą chorągwią z Orłem na czerwonej tarczy i skrzyżowanymi buławami. Nad nią prostokątny krapotowy atlas, na którym wyhaftowana jest hebrajska dedykacja: „ל'ז' ריאמ מא ל'ד' ונחנ' מ' ריבגהתהברבאד העונצה ת'נ' כ' („Korona pamięci. Dusza Tory Dworah, skromna córka mocarza pana Nachmana żona pana Meira”).

Druga chorągiew wspomniana przez A. Goldmana, użyta została do wykonania parochetu ku pamięci Chai, żony Józefa Heimana. Ma 185 cm długości i 130 cm szerokości. Na tarczy pośrodku czerwonego płótna wyhaftowany jest orzeł z rozpostartymi skrzydłami, z koroną. Po drugiej stronie parocheta chorągiew jest uszkodzona. Napis hebrajski brzmi: „השא תנ' ד' כ' תב הייח ל'ד' ומאייה פסוי' ר' תשא ל'ד' ביל אדוהי כ' תב הייח” („Chaja, córka Jehudy Leiba, żona Josefa Heimana”). Tożsamość dwóch kobiet wymienionych w parochetach pozostaje tajemnicą, ponieważ nie są znane żadne nazwiska ani ich, ani ich mężów, ani ich ojców.

Goldman uważa, że parochety zostały podarowane synagogom przez krewnych z tej samej rodziny. Przytacza dowody z artykułu częstochowskiego wydania „Gazety Wyborczej” z dn. 5 maja 2016 r. „Sztandary napoleońskie w synagodze w Częstochowie” Jarosława Sobokowskiego. Według Sobokowskiego, podczas odwrotu Napoleona spod Moskwy zimą 1813 roku, około 24-25 marca do Częstochowy przybyły wygłodniałe oddziały Napoleona. Kilku oficerów odpoczywało w gospodzie Czerwony Dom

Meira Bluma na Starym Rynku pod Jasną Górą, gdy zawyła syrena ostrzegająca o zbliżaniu się rosyjskiego wroga. Francuzi, a za nimi Polacy, pospiesznie uciekli z miasta, zostawiając po sobie dwie flagi. Karczmarzowi Meirovi Blumowi udało się ukryć te flagi, symbole niepodległej Polski, przed wojskami rosyjskimi.

Kiedy z obu chorągwi wykonano parochety, jedna z nich była wpisana dla żony Meira Bluma, córki Nachmana, a druga dla matki jego synowej, Chai, żony Josefa Hajmana.

Czy polskie flagi, zamienione w parochety, mogły być chorągwiemi francuskimi? Najwidoczniej nie, wbrew pierwotnemu przekazowi. To polskie weksylium wojskowe na co wskazują wizerunki polskich Orłów. A przede wszystkim to strona główna i odwrotna najprawdopodobniej proporca Kwatery Głównej dowódcy armii Księstwa Warszawskiego, ks. Józefa Poniatowskiego, na co wskazują dwie skrzyżowane buławy. Na stronie głównej Orzeł jest na karmazynowym haftowanym brycie, na odwrotnej umieszczono go na białym brycie. Kwatera Główna posiadała co najmniej dwa proporce, pierwszy pochodził z 1807 roku, drugi z 1812. Ten użyty do sporządzenia parochetów jest najprawdopodobniej tym drugim.

Strona główna proporca Kwatery Głównej dowódcy armii Księstwa Warszawskiego z Orłem na wyszywanym karmazynowym tle umieszczonym na białym brycie, z doszytym hebrajskim napisem, całość zamieniona w parochet

Strona odwrotna proporca Kwatery Głównej dowódcy armii Księstwa Warszawskiego jako parochet

Chorągiew ta zamieniona na parochety, ukrywano przez pół wieku (1813-1863) przez rodzinę karczmarza Meira Bluma. Pojawiają się ponownie w częstochowskiej Starej Synagodze podczas Powstania Styczniowego w 1863 roku. Według Jarosława Sobokowskiego po upadku powstania, parochety

były ponownie ukrywane przez 53 lata przez wpływową, ale bezimienną rodzinę w obawie przed grabieżą ze strony rosyjskiego okupanta.

Ta sama historia o polskiej chorągwi pojawia się w książce Vili Orbach „Historia Żydów Częstochowy” i w książce „Żydzi w Częstochowie do I wojny światowej” Jakoba Szackiego. Książki te podają dalsze losy chorągwi-parochetów. Wyjęto je z ukrycia 3 maja 1916 roku. Uroczystość tego dnia była w Częstochowie wyjątkowa. Miasto okupowane przez prawie dwa lata przez wojska niemieckie zdawało się nie pamiętać wojny i zniewolenia. W mieście wywieszono biało-czerwone sztandary, a „Goniec Częstochowski”, najważniejsza wówczas lokalna gazeta częstochowska, doradzała, jak uszyć polską flagę z dwóch kawałków biało-czerwonego płótna. Żydzi świętowali także w synagodze święto 3 Maja. Uroczystościom towarzyszyły dwie chorągwie-parochety. „Goniec Częstochowski” zauważył to i opisał wyjątkowość tych sztandarów.

W okresie międzywojennym obydwa parochety można było oglądać w Nowej Synagodze w Częstochowie, która została wybudowana w 1893 r. na rogu ul. Wilsona (dawniej ul. Aleksandrowska) i ul. Garibaldię. W 1926 r. parochety zostały wypożyczone do Starej Synagogi na obchody 150. rocznicy uzyskania niepodległości przez USA, którą to rocznicę obchodziła także społeczność żydowska wraz z narodem polskim.

Chorągiew-parochet w otoczeniu polskich i amerykańskich flag na uroczystościach w częstochowskiej Starej Synagodze dla uczczenia 150. rocznicy uzyskania niepodległości przez USA

Nieistniejąca dziś Stara Synagoga w Częstochowie została całkowicie zniszczona przez Niemców

3 września 1939 r. Niemcy zajęli Częstochowę. W 1943 r. Stara Synagoga została zniszczona przez nazistów podczas likwidacji „Małego Getta”. Nowa Synagoga została podpалona przez niemieckich żandarmów, wspomaganą przez ich popleczników Volksdeutsche, w Boże Narodzenie. Uważano, że parochety podzieliły los synagog i że zniknęły w gruzach świątyni. Po wyzwoleniu Częstochowy parochety zostały jednak cudownie odzyskane. Jeden z nich niesiono jako flagę na czele marszu w dzielnicy żydowskiej wzdłuż ul. Spadkowej i ul. Koziej w Częstochowie. Marsz miał uczcić ekshumację ciał ofiar żydowskich i ich pochówek na cmentarzu żydowskim.

Jeden z parochetów ze stroną główną proporca podczas marszu ocalałych Żydów w częstochowskiej dzielnicy żydowskiej po wyzwoleniu miasta z niemieckiej okupacji

Zapytany o proporzec historyk Wiesław Paszkowski odpowiedział: „Jestem prawie pewien... że ten konkretny sztandar trafił do Muzeum Izraela w Jerozolimie”. To przypuszczenie zamienia się w pewność i potwierdza się w rezultacie korespondencji nawiązanej z tym muzeum. Jednak nie udało się uzyskać z tej placówki bliższych informacji dotyczących historii sztandarów-parochetów. Być może trafiły do Jerozolimy wraz z falą emigrantów, którym pozwolono zabrać ze sobą judaika w 1968 roku. Muzeum otrzymało go jako prezent od Tcwi Szpaltena, ocalałego z Holocaustu, który zamieszkał w Tel Awiwie. Był wystawiony na widok publiczny w 1985 i 1988 r., po czym został i jest przechowywany w archiwum muzeum.

Niezwykłe jest to, że w listopadzie 2018 r. przewodniczący Związku Żydów Częstochowian w Izraelu Alon Goldman ogłosił, że drugi parochet-proporzec znaleziono w Melbourne w Australii. Pozostawał pod opieką pochodzącej z Częstochowy rodziny Faigenblat, a obecnie znajduje się w Żydowskim Muzeum Holocaustu w Melbourne. W 2021 r. parochet z Jerozolimy został wypożyczony do muzeum w Melbourne i oba parochety z Częstochowy po ponad 80 latach znalazły się tym sposobem pod jednym dachem na wystawie historii społeczności żydowskiej Częstochowy i obozu zagłady w Treblince. Tym samym, czasowo, polski proporzec z okresu napoleońskiego odnalazł się po latach jako właściwa sobie całość, taka jaką był podczas wyprawy Napoleona na Rosję.

FLAGI NA POCZTÓWKACH

Kartki (karty) pocztowe, zwane popularnie pocztówkami (w początkach - odkrytkami), po uzupełnieniu litografiami, a następnie fotografiami, nazywane są dziś także powszechnie widokówkami. Choć obecnie minął już „złoty wiek pocztówki”, który przypadł na przełom XIX i XX stulecia, to jednak nadal – w dobie, zwłaszcza Internetu i łączności komórkowej – są jedną z klasycznych form przesyłania krótkich informacji. Wysyłane są zazwyczaj z wycieczek i podróży jako kurtuazyjny dowód pamięci do bliskich i znajomych. Czasem też, mimo zazwyczaj samodzielnego robienia zdjęć przez turystów, nabywane są i pozostawiane jako szczególna pamiątka odbytej podróży. Pocztówki wydawane są w dużych ilościach w krajach, regionach i miastach odwiedzanych licznie przez turystów. Przekazanie pozdrowień i zazwyczaj krótkiej relacji dotyczącej atrakcyjności odwiedzanych miejsc, to zwykle jeden z ważnych elementów współczesnego „rytuału turystycznego”.

Wśród różnorodności tematycznej polskich i zagranicznych pocztówek spotkać można weksylia – flagi, banery (bannery), sztandary, bandery, barwy narodowe. Tematem niniejszego opracowania są wybrane – zdaniem autora ciekawsze kompozycyjnie i tematycznie – przykłady przedstawień flag, zwłaszcza państwowych, na pocztówkach z różnych krajów świata. Wszystkie zaprezentowane przykłady kart pocztowych pochodzą z kolekcji autora.

Ponieważ pocztówki na świecie wydawane są w milionowych nakładach i nie są drukami ścisłego zarachowania (jak np. banknoty, monety, znaczki pocztowe) logiczne jest, że nie są możliwe precyzyjne i całościowe opracowania tej tematyki.

Krótką historią kartki pocztowej

Z pomysłem kartki pocztowej, służącej do niezbyt obszernej „korespondencji otwartej”, wystąpił w 1865 r. na Niemieckiej Konferencji Poczt w Karlsruhe (Badenia) berliński poczmistrz Heinrich von Stephan (1831-1897). Jako ciekawostkę można dodać, że był on Kaszubem, urodził się bowiem w Słupsku (wtedy nazywanym Stolpe). W zamyśle Stephana karta pocztowa miała to być tańsza i prostsza w obsłudze forma korespondencji, w porównaniu do stosowanych dotąd listów w zaklejanych kopertach. Złóżki w warunkach wojennych taka korespondencja znacząco ułatwiała pracę cenzury wojskowej. Projekt Stephana odrzucono, jako „niemoralny”, ujawniający prywatne sprawy nadawcy. Szczególną niechęcią obdarzyły go kobiety, obawiając się o zachowanie tajemnicy korespondencji.

Mimo tego niepowodzenia idee Stephana zrealizowała jednak w 1869 r. poczta austro-węgierska, przyjmując propozycję ekonomisty, profesora Akademii Wojskowej z Wiednia, Emanuela Herrmanna (1839-1902). Przekonał on austriackie władze do wprowadzenia oszczędnego środka korespondencji pocztowej i sam stworzył projekt pierwszej

karty pocztowej. Działania władz pocztowych Austro-Węgier pomogły przyspieszyć decyzję Niemcom. Otto von Bismarck, jeszcze jako premier Prus, podpisał w 1870 r. zarządzenie o wprowadzeniu karty korespondencyjnej. Za ich przykładem poszły inne państwa.

Na tych pionierskich „odkrytych kartach korespondencyjnych” nie było żadnych ilustracji. Pierwsza strona służyła do umieszczenia adresu i dowodu opłaty pocztowej, druga – do przekazywania wiadomości. Gdy austriacy, niemieccy, francuscy, szwajcarscy, angielscy wydawcy kart zaczęli umieszczać na nich rysunki (początkowo tylko niewielkie) powstała zasadnicza odmiana karty pocztowej – widokówka. Pomysł drukowania obrazków podsunęli wydawcom żołnierze, którzy podczas wojny francusko-pruskiej (1870-71), przesyłane z frontu kartki pocztowe ozdabiali własnoręcznymi rysunkami okolic i tematyką militarną. Trudno ustalić jednoznacznie, kto pierwszy i kiedy dokładnie wydrukował pełnowymiarową ilustrację na kartę pocztową. W 1904 r. Światowy Związek Pocztowy wprowadził pionową kreską podział awersu pocztówki na część adresową i część do niezbyt obszernej korespondencji, a rewers w całości przeznaczono na ilustracje. W tymże roku też znormalizowano format pocztówek, który prawie niezmiennym przetrwał do dzisiaj. Wcześniej, w 1900 r. na pierwszej wystawie kart pocztowych w Warszawie odbył się konkurs na polską jednowyrazową nazwę karty korespondencyjnej. Zwyciężyła „pocztówka” - propozycja Henryka Sienkiewicza (sławny pisarz ukrył się pod pseudonimem). Zastąpiła ona niepopularny rusycyzm „odkrytka”.

Atrakcyjność kart pocztowych znacznie wzrosła po udoskonaleniu technik drukarskich, poprawie jakości kartonu, wykorzystaniu fotografii – zwłaszcza barwnej – do ich ilustracji.

Przykłady flag na kartkach pocztowych

Flaga – informacja, ale i graficzna ozdoba pocztówki

Ryc. 1

Prezentację wybranych pocztówek z flagami rozpoczynamy od pocztówki rosyjskiej [Ryc. 1], nietypowej rozmiarowo, bo kwadratowej. Wydana została w 2014 r., wygląda na to, że dla celów kolekcjonerskich. Przedstawia flagi państw świata, choć widnieją tu też flagi Grenlandii, Hongkongu czy Makau. Flagi (nieoznaczone) są na ogół poprawne weksylogicznie, choć np. flaga Libii jest cała zielona, a taka obowiązywała do roku 2011.

Całą płaszczyznę pocztówki gruzińskiej [Ryc. 2] i litewskiej [Ryc. 3] zajmują flagi tych państw, przedstawione na tle konturów granic. Pocztówka hiszpańska [Ryc. 4] przedstawia flagi ważniejszych państw Europy (są tu też flagi Cypru i Turcji). Na widokówce jest także flaga Unii Europejskiej, a złotymi gwiazdkami zaznaczeni są członkowie tej organizacji. Oczywiście z perspektywy dnia dzisiejszego niektóre informacje są nieaktualne, choćby to, że Wielka Brytania nie jest już członkiem UE.

Na pocztówkach najczęściej flagi (zazwyczaj pojedynczych państw) towarzyszą mapkom krajów, gdzie schematycznie przedstawiono ich największe atrakcje turystyczne. Oczywiście mogą to być też rysunki lub fotografie pokazu-

jące ogólnie dane kraje i ich charakterystyczne osobliwości. Przykładem mogą być pocztówki z flagami (państwowymi lub narodowymi) Antigua i Barbudy (na widokówce jest tylko główna wyspa kraju) [Ryc. 5], Australii [Ryc. 6], Boliwii i Peru [Ryc. 7], Bośni i Hercegowiny (na pocztówce dobrze widać, jak żółty trójkąt z flagi nawiązuje do kształtu terytorium państwa) [Ryc. 8], Brazylii (są też flagi poszczególnych stanów) [Ryc. 9], Bułgarii [Ryc. 10], Danii [Ryc. 11], Dominikany [Ryc. 12], Estonii (fladze towarzyszy herb państwa i herbby najważniejszych miast) [Ryc. 13], Filipin [Ryc. 14], Grecji [Ryc. 15], Hiszpanii [Ryc. 16], Islandii [Ryc. 17], Japonii [Ryc. 18], Kanady (wprawdzie tu flaga Kraju Klonowego Liścia jest skromna i ginie wśród innych rysunków) [Ryc. 19], Libanu [Ryc. 20], Litwy [Ryc. 21], Luksemburga [Ryc. 22], Maroka [Ryc. 23], Nauru (pocztówka wyprodukowana w Australii) [Ryc. 24], Nepalu [Ryc. 25], Niemiec (flaga sąsiedniej Austrii ma tu zbyt szeroki biały pas) [Ryc. 26], Nowej Zelandii [Ryc. 27], Portoryko [Ryc. 28], Rosji [Ryc. 29], Słowacji [Ryc. 30], Stanów Zjednoczonych [Ryc. 31], Szwajcarii (są też flagi kantonów) [Ryc. 32], Turcji [Ryc. 33], Ugandy [Ryc. 34], Wielkiej Brytanii [Ryc. 35].

Ryc. 2

Ryc. 3

Ryc. 4

Ryc. 5

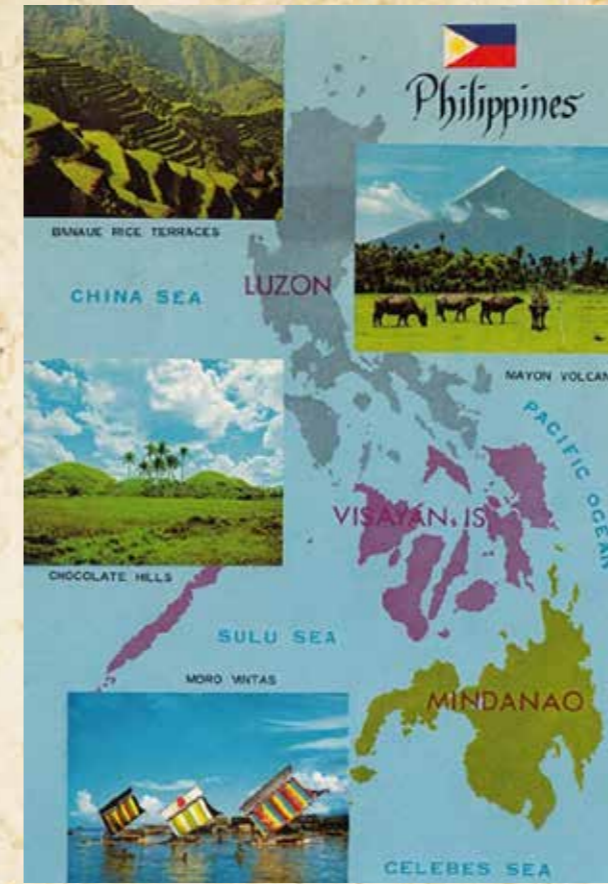
Ryc. 6

Ryc. 7

Ryc. 8

Ryc. 14

Ryc. 15

Ryc. 9

Ryc. 10

Ryc. 11

Ryc. 16

Ryc. 17

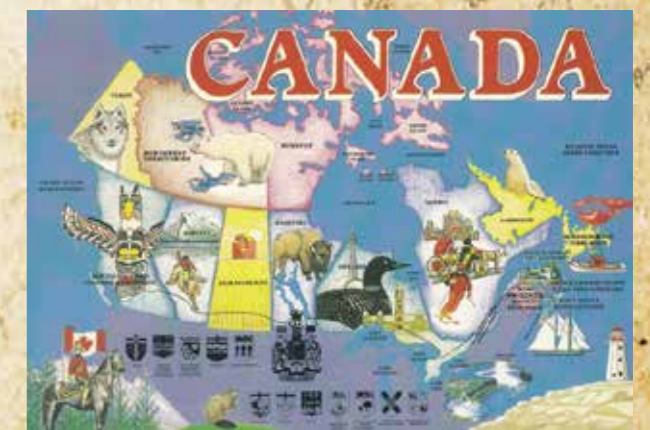
Ryc. 12

Ryc. 13

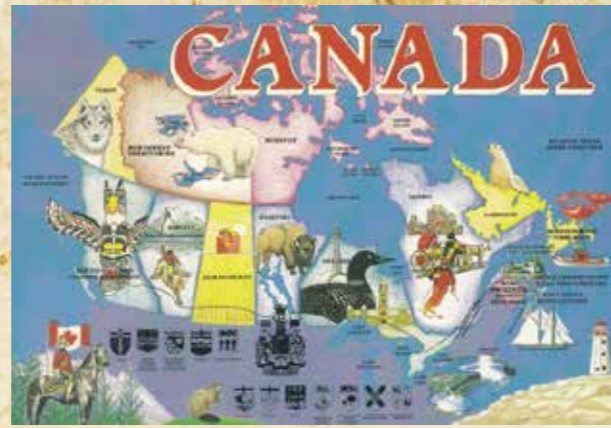
Ryc. 18

Ryc. 19

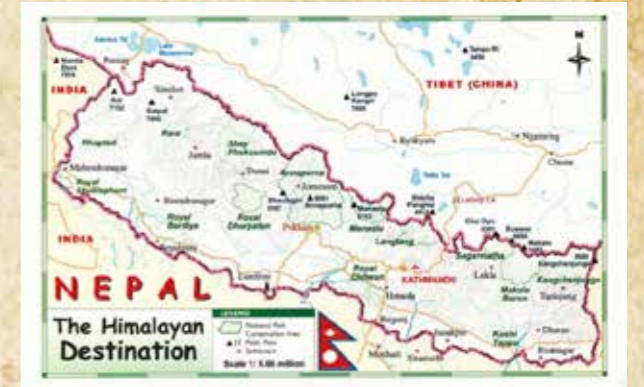
Ryc. 18

Ryc. 19

Ryc. 24

Ryc. 25

Ryc. 20

Ryc. 22

Ryc. 26

Ryc. 27

Ryc. 28

Ryc. 29

Ryc. 21

Ryc. 23

Ryc. 30

Ryc. 31

Ryc. 32

Ryc. 35

Ryc. 33

Ryc. 34

Przykłady flag w innych kompozycjach graficznych

Ciekawe są też flagi na pocztówkach przedstawione w innych, czasem dość oryginalnych kompozycjach graficznych. Zaczynamy od najważniejszych państw Indii Zachodnich, krajów wyspiarskich leżących na Morzu Karaibskim [Ryc. 36]. W przypadku Dominikany i Haiti pokazano flagi narodowe, tj. bez herbów państwowych. Kolejna pocztówka przedstawia kraje Półwyspu Indochińskiego - mapkę i miniaturki flag Wietnamu, Laosu i Kambodży [Ryc. 37]. Ładna jest również pocztówka dotycząca samego Laosu [Ryc. 38]. Na pocztówce chorwackiej [Ryc. 39] widać kontur kraju w postaci charakterystycznej czerwono-białej szachownicy. Inne, warte prezentacji, pocztówki z tematyką weksylologiczną dotyczą Japonii [Ryc. 40], Indii [Ryc. 41], Francji [Ryc. 42], Polski [Ryc. 43], Hongkongu [Ryc. 44], Macedonii [Ryc. 45], Portugalii (kontur mapy kraju w barwach flagi w otoczeniu

tradycyjnych spożywczych produktów portugalskich) [Ryc. 46], Laponii [Ryc. 47], Szwecji [Ryc. 48], Danii [Ryc. 49], Tunezji [Ryc. 50], Słowacji (kartka z wieloma informacjami turystycznymi) [Ryc. 51]. Pocztówka białoruska [Ryc. 52], z okazałym żubrem i miniaturowymi flagami Polski i Białorusi, przedstawia zasięg Puszczy Białowieskiej na pograniczu polsko-białoruskim. Pocztówka ukraińska [Ryc. 53] zawiera informacje teraz nieaktualne z powodu okrutnej rosyjskiej agresji na naszych sąsiadów. Młoda ukraińska dziewczyna z bukietem polnych kwiatów w dłoni, ubrana w koszulkę z tryzubem i z zatkniętą za pasek kapelusza ukraińską chorągiewką, serdecznie zaprasza do odwiedzenia jej kraju.

Ryc. 36

Ryc. 38

Ryc. 37

Ryc. 39

Ryc. 40

Ryc. 41

Ryc. 42

Ryc. 45

Ryc. 48

Ryc. 51

Ryc. 43

Ryc. 46

Ryc. 49

Ryc. 52

Ryc. 44

Ryc. 47

Ryc. 50

Ryc. 53

Pocztówki z flagami stanowymi

Amerykanie dużym szacunkiem darzą symbole stanowe, wśród których – obok pieczęci stanowej - ważną rolę odgrywa flaga. Zaczniemy jednak od *Stars and Stripes*, flagi całych Stanów Zjednoczonych. Przedstawiona na widokówce [Ryc. 54] flaga federalna jest obszyta frędzlami i w kształcie terytorium USA. Na odwrocie umieszczono napis *Land that I love* („Ziemia, którą Kocham”). Na pocztówkach stanowych, oprócz różnych symboli przyrodniczych, często widnieje przydomek stanu i jego stolica, niekiedy też numer stanu i rok przystąpienia do federacji. Do interesujących od strony weksylogicznej współczesnych widokówek amerykańskich

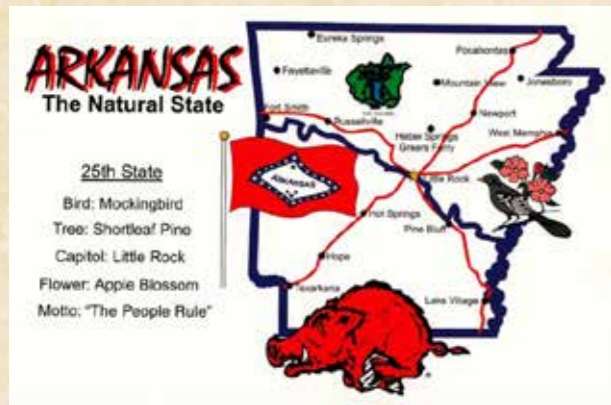
zaliczyć można przedstawiające stany: Alaska (na błękitnym polu flagowym pięknie prezentują się Gwiazda Polarna oraz siedem gwiazd tworzących Wielki Wóz, w gwiazdozbiory Wielkiej Niedźwiedzicy) [Ryc. 55], Arkansas [Ryc. 56], Kalifornia [Ryc. 57], Hawaje [Ryc. 58], Illinois [Ryc. 59], Indiana (bez flagi stanowej, ale granice stanu są na tle flagi federalnej) [Ryc. 60], Kansas [Ryc. 61], Missouri [Ryc. 62], Nevada [Ryc. 63], Karolina Północna [Ryc. 64], Karolina Południowa [Ryc. 65], Ohio (jedyne stan z flagą o kształcie nie będącym prostokątem) [Ryc. 66], Teksas [Ryc. 67], Wyoming [Ryc. 68].

Ryc. 54

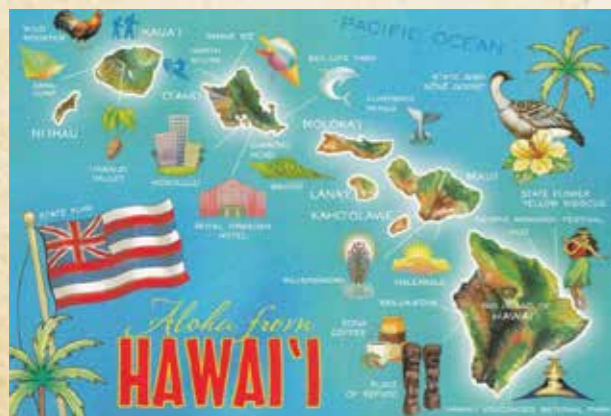
Ryc. 55

Ryc. 56

Ryc. 57

Ryc. 58

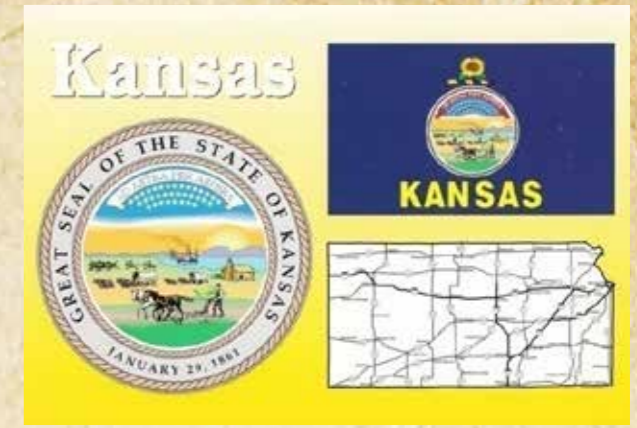
Ryc. 59

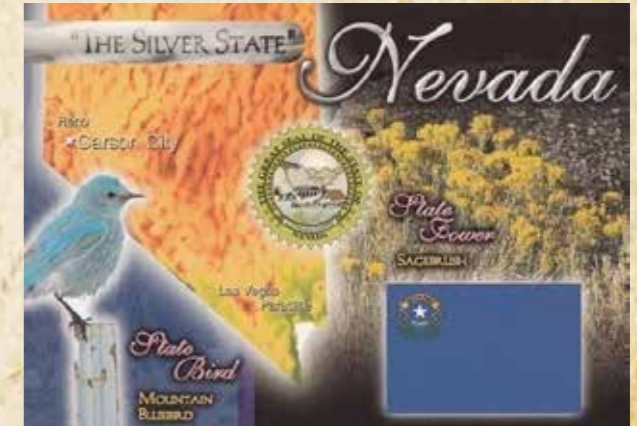
Ryc. 60

Ryc. 62

Ryc. 61

Ryc. 63

Ryc. 64

Ryc. 65

Ryc. 66

Ryc. 67

Ryc. 68

Flagi i barwy narodowe Polski

Pocztówki z weksylologicznymi symbolami polskimi pojawiały z różnych okazji. Wielobranżowa firma „Czwórka” z Krakowa wydała wiele widokówek pokazujących atrakcje turystyczne miast Polski. Wyróżnikiem tych kartek jest hasło „Tu byłem” oraz kontur mapy Polski w biało-czerwonych barwach [Ryc. 69]. Niektóre pocztówki reklamujące miasta firmy L-Print z Lublina oznaczane są też konturem Polski i kolorem biało-czerwonym; często uzupełnia je herb miejski [Ryc. 70]. Wydawnictwo też z Lublina o nazwie „Maki”, produkuje widokówki pokazujące piękno Lubelszczyzny. Kompozycyjnie, zdjęcie uzupełnia biało-czerwona mapa Polski, gdzie w części dolnej dominują polne maki, a w górnej kwiaty jasnych kolorów [Ryc. 71]. Serię innych krajowych widokówek ozdabia biało-czerwona mapka Polski, tym razem z dodatkami godła [Ryc. 72]. Kolekcyjna firma z Rumunii jest wydawcą pocztówek dotyczących różnych krajów, m.in. Polski [Ryc. 73]. Powiewająca flaga biało-czerwona pięknie się prezentuje, ale różne dodatkowe informacje nie zawsze są precyzyjne. Prezentowana na rycinie [Ryc. 74] kartka pocztowa wydana została w 2012 r. z okazji odbywających się w Polsce i Ukrainie mistrzostw Europy w piłce nożnej. Widnieją na niej kontury państw organizatorów – odpowiednio w barwach: biało-czerwonych i niebiesko-żółtych. Choć w Krakowie nie rozgrywano meczów mistrzowskich, to obrazek z centrum Krakowa miał zachęcić kibiców do turystycznego odwiedzenia i tego atrakcyjnego miejsca. Papieski gest pozdrowienia, a w tle biało-czerwona mapka Polski z wizerunkiem Matki Boskiej i pielgrzymami, to tematyka kolejnej widokówki [Ryc. 75]. Z okazji wizyt Jana Pawła II w ojczystym kraju, wydano wiele pocztówek,

niektóre były z flagami oraz barwami narodowymi i kościelnymi. Kolekcyjna pocztówka [Ryc. 76] dotyczy rzymsko-katolickiej parafii w Kamyszcence (Kazachstan). To wieś niedaleko Astany, gdzie znajduje się polska placówka misyjna. Na pocztówce, obok tematyki religijnej, widnieją flagi – Kazachstanu i Polski (nasza w trochę nieprecyzyjnych proporcjach). Bardzo rzadkie są pocztówki o okrągłym kształcie. Przykładem jest kartka [Ryc. 77], gdzie widnieją barwy biało-czerwone, różnojęzyczne napisy oznaczające Polskę i herb państwowy. Na drugiej, podobnej koncepcyjnie widokówce, zamiast herbu umieszczono mapkę kraju z podziałem na województwa. Na kolejnej pocztówce, wprawdzie również dominuje wizerunek herbu, ale napis POLAND znajduje się na tle biało-czerwonej wstęgi [Ryc. 78]. Widokówka na rycinie [Ryc. 79], wyprodukowana przez dominującą dawniej w Polsce na rynku pocztówkowym Krajową Agencję Wydawniczą, dotyczy istniejącego kiedyś województwa śląskiego. To typowa składanka, na jednym ze zdjęć widać pomnik czołgu świętecznie udekorowanego biało-czerwonymi banerami. Barwy narodowe mogą znaleźć się w logotypie np. organizacji, tak jest w przypadku Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego [Ryc. 80], czy też OHP (Ochotniczych Hufców Pracy). Pocztówka [Ryc. 81] w stylizacji ludowej przedstawia Polskę biało-czerwoną i tancerki z chorągiewkami w narodowych barwach. Firma „Julita” z Bydgoszczy wydała wiele pocztówek przedstawiających rozmaite zakątki Polski. Jedną z nich, z herbami wojewódzkimi, herbem Polski, barwami narodowymi i flagą unijną przedstawia rycina [Ryc. 82].

Ryc. 69

Ryc. 70

Ryc. 71

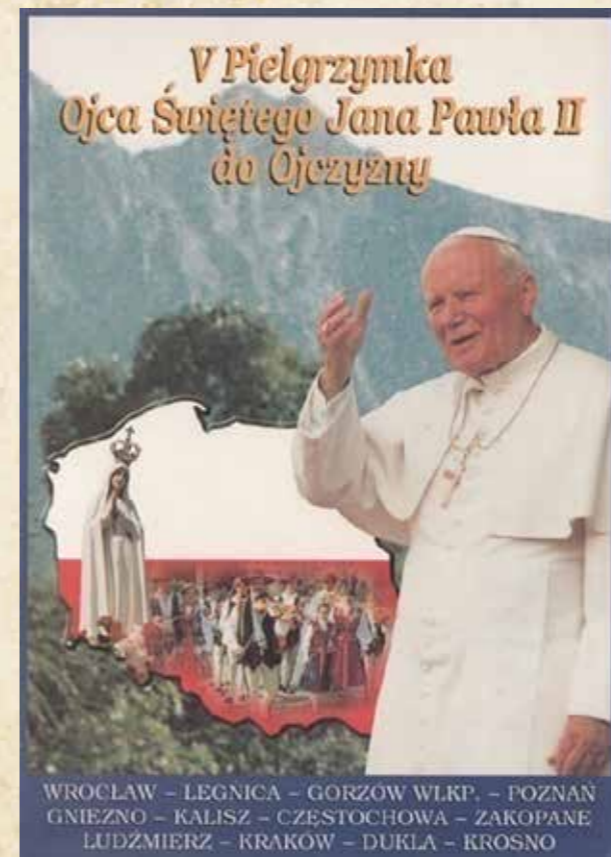
Ryc. 72

Ryc. 73

Ryc. 74

Ryc. 75

Ryc. 76

Ryc. 77

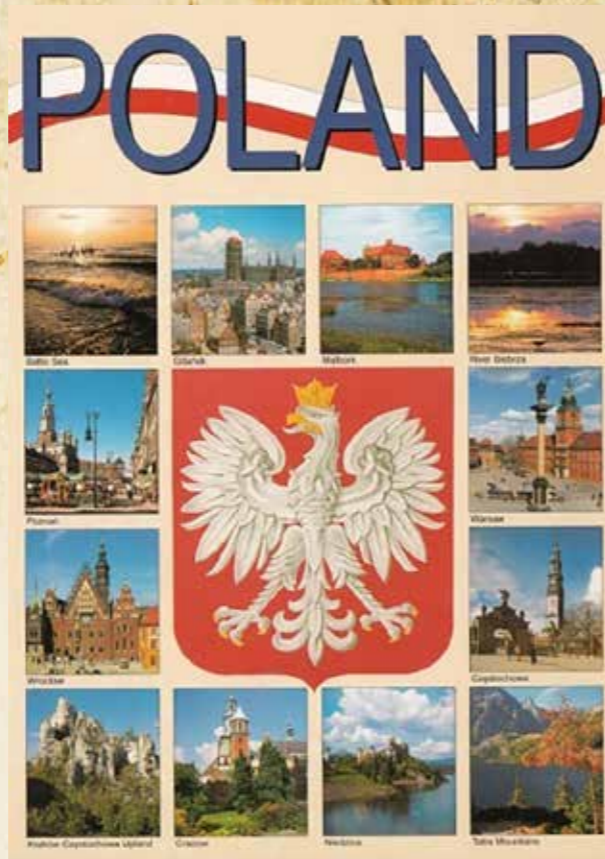
Ryc. 79

Ryc. 80

Ryc. 81

Ryc. 78

Ryc. 82

Pocztówki dawne oraz nawiązujące do wydarzeń historycznych

Pocztówka [Ryc. 83] z patriotycznym hasłem „Niech żyje Polska” pochodzi z okresu międzywojennego (zapewne wydana została tuż po odzyskaniu niepodległości) i przedstawia chłopca w wojskowej czapce dumnie dzierżącego flagę biało-czerwoną, na tle konturów II Rzeczypospolitej. Kolejna pocztówka [Ryc. 84] to reprodukcja plakatu z 1945 r. zatytułowanego „Odbudujemy” (w znaczeniu odbudowy ze zniszczeń wojennych przemysłu morskiego). Pocztówka [Ryc. 85] jest łotewską, choć napisy są w języku angielskim. Trudno ustalić precyzyjną datę jej wydania, ale na pewno pochodzi z lat 1918-1940, kiedy to Łotwa była niepodległa. Obok mapki krajów *Pribaltiki* umieszczono czerwono-biało-czerwoną flagę państwa. Po 1940 roku, kiedy Łotwa została wcielona do ZSRR, wywieszanie tej flagi było zabronione. Przywrócono ją dopiero po odzyskaniu przez Łotwę suwerenności w 1990 roku. Flaga III Rzeszy (czerwona z czarną swastyką w białym okręgu - obowiązująca od 1935 r.) jest dominującym elementem propagandowej pocztówki niemieckiej [Ryc. 86]. Flagę przedstawiono na tle palmy i kontynentu afrykańskiego z zaznaczonymi koloniami niemieckimi. Wyrazisty napis informuje, że: *Auch hier liegt unser Lebensraum!* - „Także tutaj rozciąga się nasza przestrzeń życiowa!”. Pocztówka nawiązuje do geopolityki – doktryny politycznej intensywnie rozwijanej w okresie międzywojennym, głównie w Niemczech. Geopolitycy, wyolbrzymiając rolę środowiska geograficznego, starali się uzasadnić potrzebę „przestrzeni życiowej” (*Lebensraum*) dla narodu niemieckiego i konieczność pozyskiwania surowców dla gospodarki. Geopolityka promowała imperializm, usprawiedliwiała kolonializm oraz wojny, jako rzekomo nie

uchronną konsekwencję tzw. losu geograficznego. Propagandowe przeznaczenie ma również radziecka pocztówka z przesłaniem „Ze świątecznym pozdrowieniem” [Ryc. 87]. O dziwo, pięcioramienna gwiazda i emblemat sierpa i młota na czerwonej płachcie flagi są białe, a nie – jak powinno być prawidłowo – złote. Powstanie Zjednoczonego Królestwa przypomina pocztówka brytyjska [Ryc. 88]. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii (od 1922 r. Irlandii Północnej) utworzono 1 stycznia 1801 roku. Flaga brytyjska, potocznie zwana *Union Jack*, powstała z nałożenia na siebie flag narodowych Anglii, Szkocji i Irlandii, które pokazane są na reprodukowanej pocztówce. Rocznice upadku „muru berlińskiego” świętowane są uroczysto, zwłaszcza w Niemczech. Prezentowane kartki pocztowe [Ryc. 89] [Ryc. 90] pokazują strefy okupacyjne Berlina i przebieg muru długości 155 km, który w latach 1961-1989 dzielił to miasto. Zjednoczenie Niemiec (RFN, NRD i Berlina Zachodniego) stało się faktem 3 października 1990 r., a umożliwiły to wcześniejsze przemiany polityczno-społeczne w Europie Środkowo-Wschodniej i Związku Radzieckim, a symbolicznym wydarzeniem było burzenie muru berlińskiego [Ryc. 91]. Między innymi na wielu pocztówkach wydawanych w krajach zachodnioeuropejskich, upamiętniane bywa lądowanie aliantów w Normandii 6 czerwca 1944 roku. Była to największa, pod względem użytych sił i środków, operacja desantowa w historii wojen. Trzon sił inwazyjnych stanowiły wojska amerykańskie, brytyjskie i kanadyjskie. W operacji uczestniczyło także wielu polskich lotników i marynarzy, stąd na załączonej pocztówce [Ryc. 92] pojawiła się flaga polska.

Ryc. 83

Ryc. 84

Ryc. 85

Ryc. 86

Ryc. 87

Ryc. 88

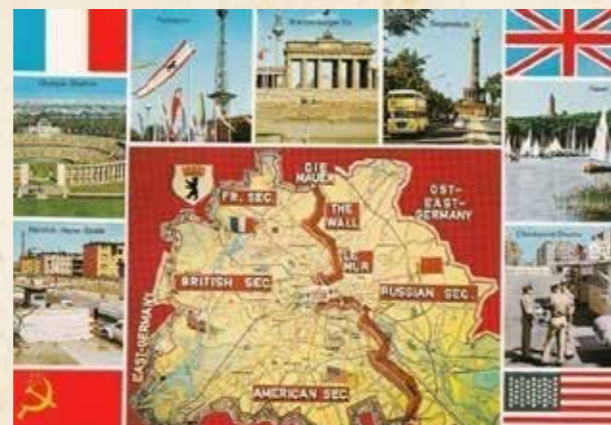
Flagi organizacji

Pocztówka [Ryc. 93] przedstawiająca członków Unii Afrykańskiej została wydana w Czechach w 2007 roku. UA powołana została w 2002 roku w miejsce Organizacji Jedności Afrykańskiej. Obecnie zrzesza 55 członków, na pocztówce są 53 flagi krajów członkowskich oraz flaga samej organizacji. W 2011 r. włączono do Unii Sudan Południowy, a w 2017 r. ponownie przyjęto Maroko. Na rycinie [Ryc. 94] widnieje emblemat Organizacji Narodów Zjednoczonych i flaga Polski – członka-założyciela tej organizacji. W tym miejscu autor pozwala sobie na krótkie wspomnienie historii tej pocztówki. W 1988 roku, podczas pobytu w siedzibie ONZ w Nowym Jorku (nad East River), zaskoczyły mnie in minus ceny w sklepiku z pamiątkami przeznaczonymi dla turystów. A były to czasy, kiedy dolar miał u nas zdecydowanie inne przeliczniki. Jako Polak, nie mogłem sobie jednak odmówić kupienia przynajmniej pocztówki z flagą biało-czerwoną. A swoją drogą, duże wrażenie robią też – przy gmachu Zgromadzenia Ogólnego – maszty z flagami członków United Nations. KFOR (Kosovo Force) to od 1999 roku międzynarodowe siły

pokojowe NATO działające na terenie Kosowa. W ramach KFOR w Kosowie służbę pełnią też polscy żołnierze. Pocztówka [Ryc. 95] przedstawia – oznaczone flagami – pięć stref Kosowa, gdzie pracują oddziały KFOR. Pokazywaną kartkę pocztową zdobi też flaga Paktu Północnoatlantyckiego. Kolejna pocztówka [Ryc. 96] wydana została we Włoszech przez jedną z agend Komisji Europejskiej. Obok flagi unijnej, jest flaga i herb Polski. Są też miniaturki flag, bliższych i dalszych naszych sąsiadów, a także rok przyjęcia Polski do UE. Na stylizowanej mapce artysta umieścił rysunki-symbole kojarzące mu się z naszym narodem oraz historyczną i współczesną Polską. Pocztówka [Ryc. 97], która powstała w Zamościu informuje o projekcie współfinansowanym przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Symbole europejskie są też na dwóch seriach pocztówek niemieckich przybliżających społeczeństwu banknoty i monety (wszystkich nominałów) euro [Ryc. 98].

Ryc. 89

Ryc. 90

Ryc. 93

Ryc. 91

Ryc. 92

Ryc. 94

Ryc. 96

Ryc. 95

Ryc. 97

Ryc. 98

Inne tematy i kompozycje graficzne

Pocztówka [Ryc. 99] „Australia ... wielki kraj” ma zalety także dydaktyczne. Pozwala porównać wielkość tego „kraju antypodów” do terytorium innych krajów i regionów świata. Mapki otacza pasek z miniaturkami flag różnych krajów, w tym Polski. Są m.in. flagi Szkocji, Walii, Hongkongu, ZSRR, socjalistycznej Rumunii. Do celów szkolnych znakomicie nadaje się też pocztówka polska wydana przez KAW w 1972 roku (choć wyprodukowana w Bułgarii) z udanej plastycznie serii „Wielcy odkrywcy i podróżnicy”. Prezentowana kartka [Ryc. 100] przedstawia polarnika norweskiego Roalda Amundsena po zdobyciu bieguna południowego, co stało się 14 grudnia 1911 roku. Ekspedycja norweska rywalizowała wtedy z brytyjską pod kierownictwem Roberta Scotta. Wielkie rozgoryczenie przeżyli Brytyjczycy, kiedy po dramatycznych zmaganiach z żywiołem lodowego pustkowia tego kontynentu, pięć tygodni później dotarli na biegun i zobaczyli tam wbity w śnieg flagę Norwegii. Dramatyzmu wydarzenia dopełnia fakt, że podczas wyprawy wszyscy polarnicy brytyjscy zmarli na Antarktydzie z głodu i chłodu. Mediolańska firma Ortelio, producent m.in. map ściennych dla celów szkolnych, reklamuje wydaną przez siebie polityczną mapę świata. Mapę okalają rysunki flag państw świata, choć na prezentowanej pocztówce [Ryc. 101] są one niezbyt czytelne. Zdecydowana większość pocztówek wydawana jest z myślą o turystach. Często takie kartki ozdobione są flagami krajów, których obywatele – m.in. z racji bliskości – licznie przyjeżdżają do danego atrakcyjnego miejsca. Pocztówka [Ryc. 102] z Montegrotto Terme – kurortu położonego stosunkowo blisko Padwy, prezentuje też flagę Monako, choć wydaje się, że z tego

maleńkiego (choć, co prawda bogatego) księstwa dociera tu turystów niezbyt wielu. Na tej pocztówce grafik rysując flagę Wielkiej Brytanii wykazać się powinien większą starannością. Svinesund to przejście graniczne między Szwecją a Norwegią. Kartka pocztowa [Ryc. 103] prezentuje nowy most nad Iddelfjordem, wyraźnie ułatwiający podróż. Wespół z flagami pozdrowienia ze Svinesund mają dotrzeć do Szwecji, Norwegii, Danii, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Francji. Z kolei „Pozdrowienia z L'Estartit” przekazuje polskie biuro turystyczne Hermes. Poza flagą hiszpańską treścią pocztówki [Ryc. 104] jest mapka Hiszpanii (z zaznaczonym polecanym miejscem) oraz krajoznawcze obrazki. Zalety wypoczyniania nad Zbiornikiem Zemplińskim, położonym we wschodniej Słowacji (nie daleko miasta Michalovce), m.in. weksylologicznie reklamuje pocztówka tego kraju [Ryc. 105]. Jezioro Bodeńskie położone jest u podnóża Alp, na pograniczu Niemiec, Austrii i Szwajcarii. Jego okolice są niezwykle atrakcyjne turystycznie. Bodensee jest rezerwuarem wody pitnej, jednak można się też w nim kąpać (ale od czerwca – według tradycji dopiero po św. Janie, oczywiście istotną kwestią jest też temperatura wody) [Ryc. 106]. Do współpracy międzynarodowej zachęca pocztówka z hasłem „Stuttgart – partner świata” [Ryc. 107]. W ostatnich latach w niektórych krajach wydawane są (w ograniczonych ilościach) pocztówki 3D. Przewodzą w tym Niemcy. Widokówka [Ryc. 108] przedstawia jednak kartkę czeską pokazującą mapkę z ukształtowaniem powierzchni Republiki Czeskiej. Ze względu na trójwymiarowość kartki reprodukcja nie jest jednak odpowiednio wyrazista technicznie.

Długą tradycję mają w Szwajcarii zawody w rzucaniu flagą. Wbrew pozorom wymaga to dużej umiejętności i koncentracji. Rzut flagą polega na machaniu jedwabną flagą

o określonym rozmiarze i kształcie (120x120 cm) tam i z powrotem. Następnie flaga o krótkim trzonie rzuca się w powietrze i łapaną za trzon, gdy spada. Miotacze flag prezentują swoją sztukę do akompaniamentu muzyki rogow alpejskich lub trąbek, w czasie karnawałów folklorystycznych, festiwali jodłowania i w dniu święta narodowego, 1 sierpnia. Pięknie wygląda zonglowanie flagami na tle alpejskich ośnieżonych szczytów, choć żałować należy, że obrazek na załączonej widokówce jest małych rozmiarów [Ryc. 109]. Na pierwszy rzut

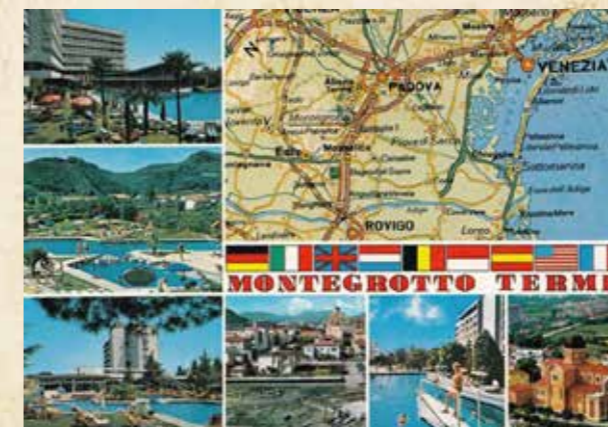
oka wydaje się, że prezentowaną pocztówkę holenderską [Ryc. 110] zdobi flaga biało-czerwona. Nie jest to jednak flaga (Polski), ale biało-czerwony pasek oznaczający przebieg słynnego długodystansowego pieszego szlaku turystycznego Pieterpad, biegnącego wschodnim skrajem „kraju tulipanów i wiatraków”. Szlak biegnie z Pieterburen (prowincja Groningen) na północy do St. Pietersberg koło Maastricht na południu i liczy prawie 500 km.

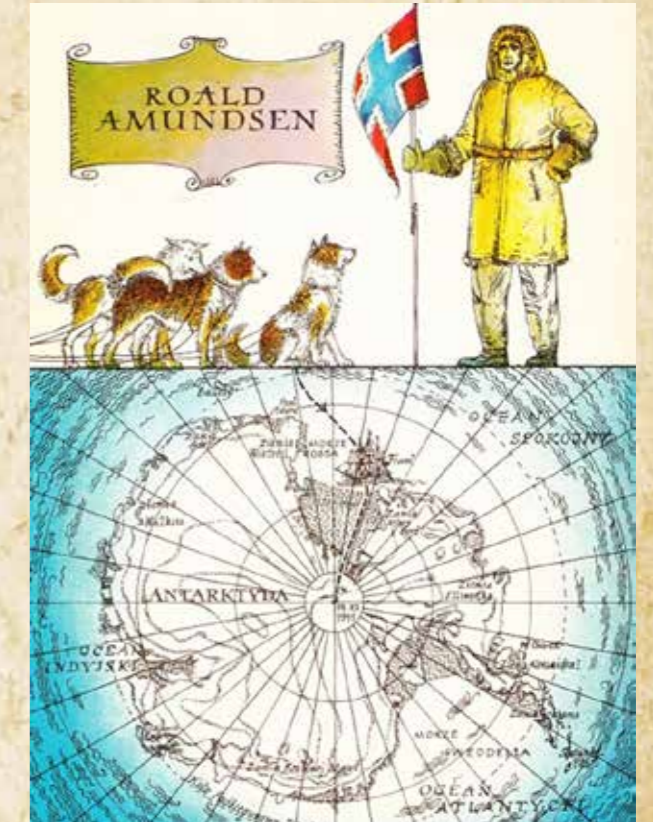
Ryc. 99

Ryc. 101

Ryc. 102

Ryc. 100

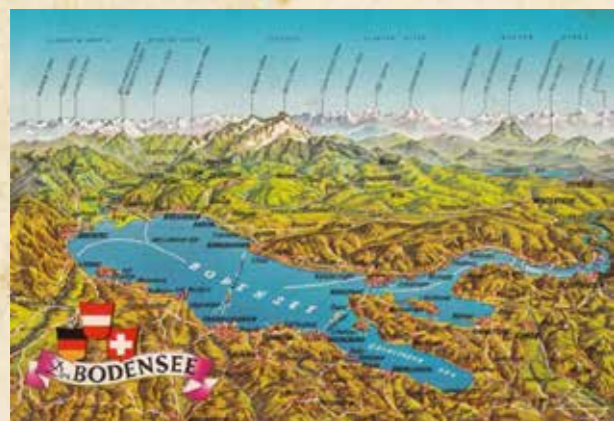
Ryc. 103

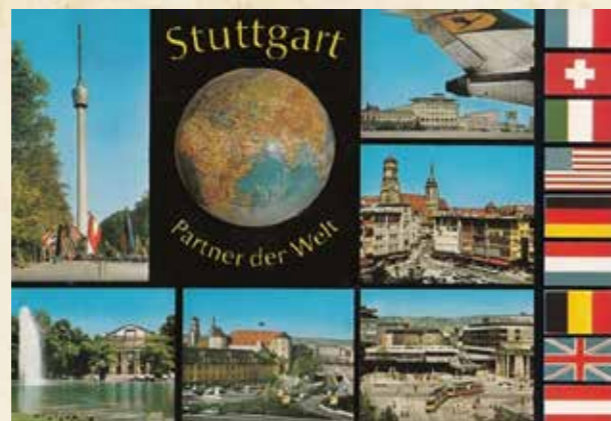
Ryc. 104

Ryc. 105

Ryc. 106

Ryc. 107

Ryc. 108

Ryc. 110

Ryc. 109

Ogólne podsumowanie

Nawet bazując na tak stosunkowo niewielkiej liczbie materiału porównawczego, widać, że tematyka weksylologiczna, głównie flagi państwowe i barwy narodowe (ale także flagi regionalne czy miejskie), są tematem wielu pocztówek. Wydawane są one w różnych zakątkach świata, jednak w największych ilościach w krajach popularnych turystycznie. Flagi na pocztówkach zazwyczaj przedstawiane są w klasycznych postaciach, choć czasem w udanych kompozycyjnie modyfikacjach „artystycznych”. Z reguły są w pełni poprawne od strony weksylologicznej, zauważone uchybienia są drobne. Weksylia na widokówkach, często obok stylizowanej mapki kraju i zdjęć lub rysunków reklamujących atrakcje turystyczne, służą dodatkowo do identyfikacji danego kraju. Są też swego rodzaju ozdobą pocztówki. Współcześnie kartki pocztowe są zwykle ciekawe pod względem plastycznym, kolorowe (co jest bardzo

istotne w przypadku weksyliów) i drukowane na dobrej jakości kartonie. Poza oczywistym przeznaczeniem pocztówek do celów turystycznych, kartki pocztowe z flagami (czy motywami w barwach narodowych) wydawane są z okazji imprez sportowych, politycznych czy kulturalnych upamiętniających rocznice ważnych wydarzeń historycznych. Zdarzają się kartki pocztowe z flagami (czy herbami) produkowane dla celów informacyjno-propagandowych.

Wybrana literatura

Wrona J., *Widokówki z mapami pomocą dydaktyczną*, „Geografia w Szkole”, 1997, nr 3.
 Zieliński J., *Pozdrowienia z Krakowa*, Wydawnictwo Ruthenus, Krosno 2005.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Postcard>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Kartka_pocztowa

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Orzeł Biały. Dzieje Herbu Polski, Cz. 1, pod redakcją Janusza Górskiego, wydawca Instytut De Republica, Warszawa 2023.

Orzeł Biały. Dzieje Herbu Polski, Cz. 2, pod redakcją Janusza Górskiego, wydawca Instytut De Republica, Warszawa 2023.

Opis:

„Orzeł Biały. Dzieje herbu Polski” to dwutomowa monografia przedstawiająca kształtowanie się i metamorfozy naszego herbu od średniowiecza po współczesność.

Studia są zbiorem prac naukowych, których tematem jest Orzeł Biały. Ich autorzy, reprezentujący różne dziedziny nauk humanistycznych, badają różne zagadnienia, te mniej i bardziej znane, dotyczące herbu Polski. W części pierwszej przedstawiono dzieje herbu i godła Polski w dobie piastow-

skiej (Przemysław Mrozowski), za panowania Jagiellonów i w pierwszym wieku rządów królów elekcyjnych (Kamil Frejlich), w czasach saskich i za panowania Stanisława Augusta (Piotr Skowroński), pod zaborami oraz podczas i po odrodzeniu się idei narodowej (Krzysztof Mordyński).

Druga część jako kontynuacja prezentuje dzieje herbu Polski i godła w II Rzeczypospolitej (Iwona Luba), w czasie II wojny światowej (Krzysztof Filipow), w Rzeczypospolitej Ludowej (Janusz Górski) oraz po 1989 roku (Kacper Wyso-

kiński). W tej części czytelnik ma też zebrane wizerunki Orła Białego na flagach województw, powiatów, gmin i miast III Rzeczypospolitej (Krzysztof Jasiński).

W polskim piśmiennictwie nie było dotąd tak szerokiego wyboru wizerunków polskiego herbu – w dwóch częściach tej monografii znalazło się ponad tysiąc pięćset ilustracji. Znaczna ich część należy do wizualnych wytworów kultury masowej.

Dzięki starannemu wyborowi oraz dużym wymiarom i wysokiej jakości reprodukcji warstwa ikonograficzna obu tomów pełni równorzędną z tekstem rolę w dyskursie naukowym, a przy tym – ukazuje bogactwo przedstawień i piękno Orła Białego.

Publikacja została uhonorowana Wyróżnieniem Nagrody im. Adama Heymowskiego. Nagroda im. Adama Heymowskiego przyznawana jest corocznie przez Polskie Towarzystwo Heraldyczne za dokonania naukowe na polu historii, heraldyki i genealogii.

herb Polski w aspekcie reguł sztuki heraldycznej (Przemysław Mrozowski), wizerunki Orła Białego w starodrukach okresu I Rzeczypospolitej (Jakub Maciej Łubocki), przedstawienia polskiego herbu w herbarzach z kręgu szesnastowiecznego dworu cesarskiego (Adam Żurek), przesłedzenie powiązań łączących Matkę Boską z Bledzewa z ryngrafem (Aleksandra Jakóbczyk-Gola), dzieje Orderu Orła Białego (Krzysztof Filipow), fenomen biżuterii patriotycznej (Nadia Sola-Salamacha), analiza haftowanych wyobrażeń Orła Białego na chorągwiach i sztandarach w zbiorach Jasnej Góry (Monika Stachurska), rola motywu orła w twórczości Stanisława Szukalskiego (Lechosław Lameński) i rozpoznanie źródeł historycznych, które zainspirowały autorów dwudziestowiecznych wyobrażeń herbu państwowego (Marek Adamczewski).

Dzięki starannemu wyborowi oraz dużym wymiarom i wysokiej jakości reprodukcji warstwa ikonograficzna tomu pełni równorzędną z tekstem rolę w dyskursie naukowym, a przy tym – ukazuje bogactwo przedstawień i piękno Orła Białego.

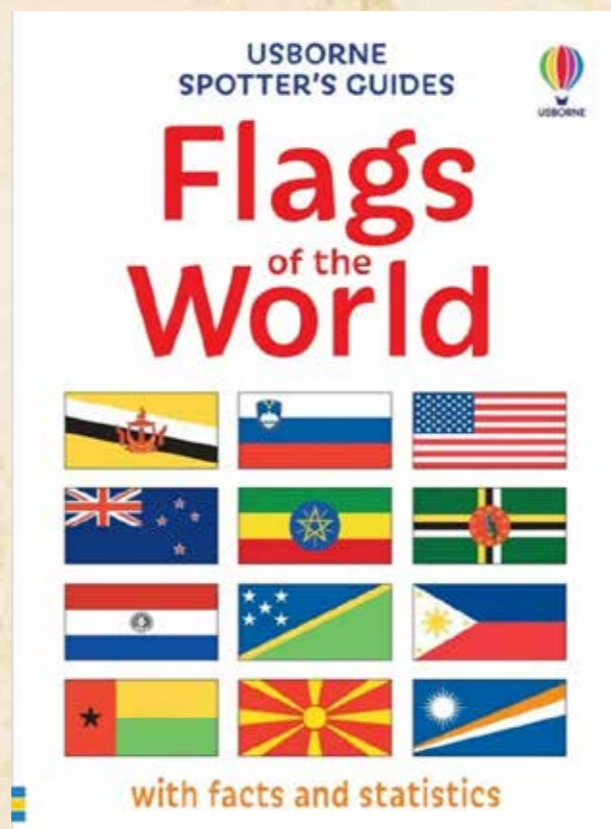

Orzeł Biały. Studia nad herbem, pod redakcją Janusza Górskiego, wydawca Instytut De Republica, Warszawa 2023.

Opis:

„Orzeł Biały. Studia nad herbem Polski” to kontynuacja dwutomowej monografii „Orzeł Biały. Dzieje herbu Polski”, przedstawiającej kształtowanie się i metamorfozy naszego herbu od średniowiecza po współczesność.

Studia są zbiorem prac naukowych, których tematem jest Orzeł Biały. Ich autorzy, reprezentujący różne dziedziny nauk humanistycznych, badają zagadnienia mniej znane, ale rzucające światło na problematykę zaszyfrowaną w tytule:

Spotter's Guides Flags of the World, Wydawnictwo Usborne, London 2024.

Teresa Kowalik, Przemysław Słowiński, Powstanie Warszawskie w 100 przedmiotach, Wydawnictwo Fronda, Warszawa 2024.

Opis wydawcy:

Powstanie Warszawskie w 100 przedmiotach nie jest zwykłym albumem ze zdjęciami. To nowy sposób opowiedzenia dziejów społecznych, politycznych, wojskowych, technicznych i kulturalnych Powstania. Każdy z pokazanych przedmiotów opowiada historię, którą trudno zrozumieć bezwniastowego kontekstu. Przedmioty czasem zwyczajne awansowały na świadków wielkiej historii.

- Goliat – niemiecki dron lądowy, zdalnie sterowana mina niszcząca powstańcze barykady.
- Panterka – zdobyczny element niemieckiego munduru w charakterystyczne, maskujące łaty. Obiekt marzeń powstańczej młodzieży.
- Samolot Douglas C-47 – Misja Jana Nowaka – Jeziorańskiego.
- Broszura Akt żalu doskonałego i warszawska kapliczka podwórkowa.
- Właz do kanału i torba powstańczej łączniczki.
- Sztandar 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej gen. Sosabowskiego – desant, który nie nastąpił.
- Urna z prochami książek z Biblioteki Krasieńskich.
- Reklama na fabryce Franaszka – zapomniana rzeź Woli.
- Motopompa wykorzystana do ataku na budynek PASTy.
- Skrzynka pocztowa Harcerskiej Poczty Polowej i znaczki poczty powstańczej.

Powstanie Warszawskie do dziś wywołuje gorące emocje, często w poprzek tradycyjnych podziałów politycznych.

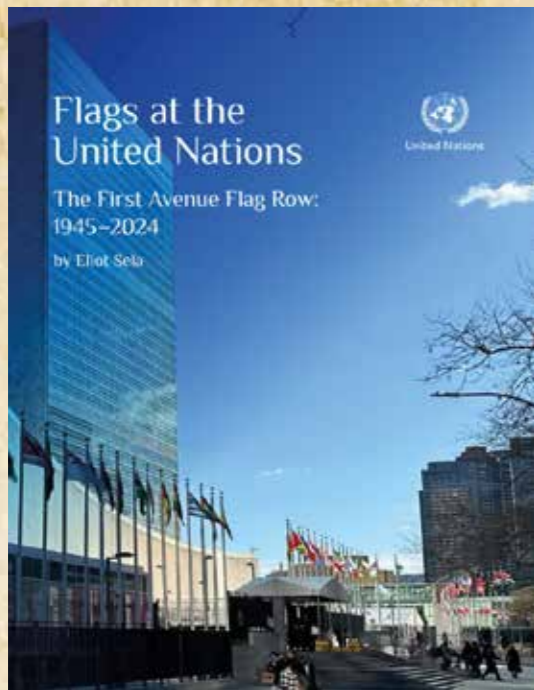
Jedni twierdzą, że przyniosło tylko zniszczenie Warszawy i hekatombę cywilnych ofiar – inni utrzymują, że powstrzymało sowytyzację Polski. Nasza książka nie wnosi do tego sporu żadnego nowego komentarza politycznego czy historycznego. Przybliża za to czas próby i honoru poprzez przedmioty, rzezy, którymi posługiwali się powstańcy, żołnierze ruszający na pomoc Warszawie i zwykli mieszkańcy.

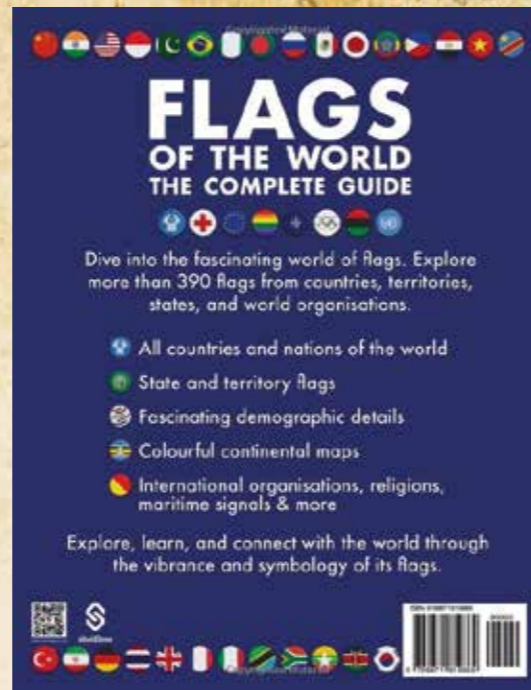
Бел-чырвона-белы. Сцяг. Нацыя. Ідэнтычнасць (Biało-czerwono-biały. Flaga. Naród. Tożsamość), praca zbiorowa w języku białoruskim, Wydawnictwo: Andrei Yanushkevich Publishing, Ząbki 2024.

Opis:

Obszerna publikacja naukowa, z wieloma kolorowymi ilustracjami, rozpoczyna się od analizy genezy i symboliki biało-czerwonej barwy w białoruskiej weksylogologii, a kończy na wnikliwym przeglądzie historycznym sztandarów powstańców z lat 1863-1864; biografii twórcy współczesnej flagi Klaudiusza Duż-Duszewskiego; okresie zachodniej Białorusi; analizie dokumentów niemieckich związanych z symboliką narodową podczas II wojny światowej; używania flagi w okresie emigracji i „nowej fali” białoruskiego odrodzenia (koniec lat 80. – początek 90. XX w.).

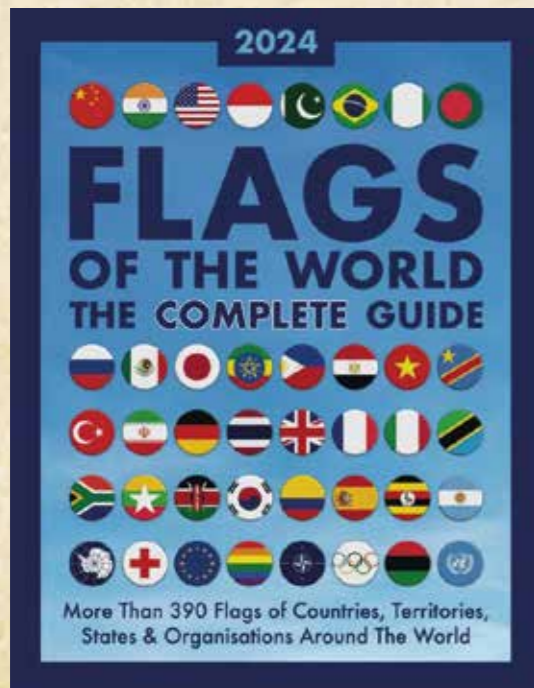

Eliot Sela – Flags at the United Nations, The First Avenue Flag Row: 1945-2024.

Alex Cameron – Flags of The World, The Complete Guide: More Than 390 Flags of Countries, Territories, States and Organizations Around The World. Publikacja: 14 grudzień 2023 r.

Książka prezentuje 78 lat flag państw członkowskich eksponowanych w Kwaterze Głównej Organizacji Narodów Zjednoczonych, pokazując zmiany nazw i flag państw członkowskich z roku na rok. Jest to kompleksowe odniesienie weksylologiczne na temat rozpadu imperiów, konsolidacji lub schizmy narodów i dekolonizacji. Z początkowych 51 państw członkowskich, z których cztery nie były jeszcze niepodległymi państwami, ONZ rozrosła się do 193 suwerennych państw członkowskich. Ich flagi na nowojorskiej First Avenue były barwnym świadectwem tych zmian.

W numerze 2 (30) 2024 magazynu „Polska Zbrojna Historia” zamieszczono artykuły Jarosława Pycha „Sztandar logistyków” i Romana Kozłowskiego „Sztandar z dwoma patronkami”.

Dr Roman Kozłowski opisał w skrócie historię sztandaru Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie, a który obecnie znajduje się w Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie. Autor tego artykułu jest kustoszem w tej placówce muzealnej. Niestety podał kilka błędnych informacji o historii tego słynnego i wielokrotnie opisywanego weksylium. Napisałem więc do Redakcji „Polska Zbrojna Historia” sprostowanie do tego artykułu oto jego treść:

Anna Putkiewicz
Redaktor Naczelny
Polska Zbrojna. Historia

Szanowna Pani

W numerze 2 (30) magazynu „Polska Zbrojna. Historia” ukazał się artykuł dr. Romana Kozłowskiego „Sztandar z dwiema patronkami”. Niestety publikacja zawiera kilka istotnych błędów. Podstawowy to data wręczenia sztandaru. Uroczystość odbyła się 16 lipca 1941 r., a nie 15 lipca. Dziwi mnie to szczególnie, bo próbowałem sprostować ten błąd cały czas popełniany przez Pana Romana Kozłowskiego podczas Konferencji „Historia dwóch sztandarów”, która odbyła się w Dęblinie 26 października 2023 r. Pan dr Roman Kozłowski zaprezentował referat „Zarys dziejów i symboliki sztandaru PSP na Zachodzie”. Ja na tej Konferencji występowałem jako zaproszony gość – prezes Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego. Pan Kozłowski wskazał jako datę wręczenia sztandaru 15 lipca 1941 r. Pod koniec Konferencji wystąpiłem z wyjaśnieniem sprostowania tej błędnej daty i uzupełniłem trochę historii tego weksylium. Pan Roman Kozłowski w swoim referacie opierał się głównie na wspomnieniach Jana Hryniewicza opracowanych przez Huberta Kujawę, a znajdujących się w zbiorach Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie. Data 15 lipca po raz pierwszy pojawiła się w książce Huberta Kujawy „Pęknięte ogniwo” wydanej w 1987 r. Na stronie 130 autor napisał: „Po powrocie gen. Sikorski zarządził, aby wręczenie sztandaru polskim lotnikom nastąpiło 15 lipca 1941 r., na pamiątkę sławnej polskiej victorii pod Grunwaldem”. I bardzo podobnie ujął to w swoim artykule Pan Roman Kozłowski. W czasach PRL data 15 lipca była szczególnie podkreślana i kultywowana zarówno jako zwycięstwo w 1410 r., ale może nawet bardziej w kontekście zwycięstwa nad Niemcami w 1945 r. Jak widzę Pan Roman Kozłowski nie uznał moich argumentów przedstawionych w czasie Konferencji dotyczącej błędnej daty wręczenia sztandaru i nadal ją powiela. Dziwi mnie również fakt, że Pan Roman Kozłowski nie skorzystał z podawanej przez siebie bibliografii do artykułu, bo Józef Zieliński w tych dwóch publikacjach wskazuje właściwe daty wręczenia sztandaru.

Inna błędna informacja umieszczona w artykule to napis na sztandarze: „Bóg Honor Ojczyzna”. Na tym weksylium znajduje się, w trzech rzędach, napis: BÓG, HONOR I OJCZYŻNA. Na sztandarze w taki układzie: BÓG, /HONOR/I/OJCZYŻNA. Na zdjęciu umieszczonym w artykule jest to widoczne bardzo wyraźnie. Podczas Konferencji wyjaśniłem również tą kwestię. Pan Roman Kozłowski jak widać nie przyjął i w tej kwestii mojej argumentacji. Natomiast Pani Jadwiga Kozłowska, która dokonała konserwacji tego sztandaru, też nie zauważyła, że po literze G w wyrazie BÓG występuje przecinek.

Kolejna nieścisłość w artykule to informacja, że sztandar został wykonany zgodnie z zasadami obowiązującymi w ówczesnym Wojsku Polskim. Weksylium to tylko zostało wykonane niezgodnie z Dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1937 r. o znakach wojska i marynarki wojennej. Główne różnice w wyglądzie sztandaru PSP z dekretem to umieszczenie na stronie głównej płata Orła Białego u góry krzyża kawalerskiego, zamiast na środku, dewiza powinna być umieszczona pośrodku strony odwrotnej płata, a nie u dołu krzyża kawalerskiego strony głównej. Poza tym wówczas obowiązywała dewiza: Honor i Ojczyzna. Można by jeszcze przytaczać kolejne różnice w wyglądzie sztandaru PSP z obowiązującymi przepisami, ale nie o to chodzi. Nie należy pisać, że sztandar zaprojektowano zgodnie z obowiązującymi przepisami. To, że został tak wykonany i w Kraju pod okupacją stanowi o jego wyjątkowości.

Autorką Orła (grotu sztandaru) była Zofia Wisznicka-Kleczyńska, a Pan Roman Kozłowski podaje tylko jej panięńskie nazwisko Kleczyńska.

I jeszcze jedna kwestia. Istnieją cztery repliki sztandaru wykonane w Polsce. Pierwsza znajduje się w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, druga w Kaplicy Lotników w kościele pw. św. Piusa V, obok kopii sztandaru Szkoły Podchorążych Lotnictwa (co ciekawe główce są mniejsze od oryginałów i umieszczone odwrotnie, czyli główka sztandaru PSP na sztandarze SPL, a SPL na PSP), trzecia jest w posiadaniu Stowarzyszenia Lotników Polskich, a nie Stowarzyszenia Seniorów Lotnictwa oraz czwarta wykonana w 2012 r. została przekazana do Battle of Britain Bunker w Londynie.

Historia sztandaru PSP kryje w sobie jeszcze wiele tajemnic pomimo wielu publikacji na jego temat, ale nie powinno się podawać błędnych, a często fałszywych informacji o nim.

Od kilku lat staram się poznać i opisać jak najbardziej pełną jego historię i nie mogłem nie napisać o tych błędnych informacjach zawartych w artykule Pana dr. Romana Kozłowskiego. Proszę więc o zamieszczenie sprostowania w „Polsce Zbrojnej. Historia”.

Z poważaniem
Krzysztof Jasiński
Prezes Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego

Skontaktował się ze mną autor tego artykułu. Pochwalił mnie za moją dociekliwość przy poznawaniu historii tego sztandaru. Niestety pozostaje przy swoim twierdzeniu, że został on wręczony 15 lipca. Cóż nie każdego da się przekonać. Oczywiście pozostaję z całym szacunkiem dla autora tej publikacji.

Krzysztof Jasiński

